

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

לפני:

כב' השופטת אורית יעקבס

נציג ציבור (עובדים): מר יוסי עבאדי

נציג ציבור (מעסיקים): מר ישראל שוטלנד

התובעים

קיבוץ אלומות ו - 58 נוספים
ע"י ב"כ עוה"ד עומר כהן וקרן ויינברג-אייל ממשרד
עוה"ד שלמה כהן

נגד

הנתבע

המוסד לביטוח לאומי
ע"י ב"כ עוה"ד אברהם מסארווה

פסק דין

- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
 - 9
 - 10
 - 11
 - 12
 - 13
 - 14
 - 15
 - 16
1. האם רשאי היה המוסד לביטוח לאומי להמשיך ולגבות דמי ביטוח (דמי 05) בגין חברי קיבוץ, עובדי חוץ שאינם עובדים גם בקיבוץ, בנוסף לדמי הביטוח המשולמים עבור חברים אלו בגין העבודה אצל המעסיק החיצוני? - זוהי השאלה בה עלינו להכריע, במסגרת הליך זה כאשר אין חולק ששאלה זו אינה רלוונטית ביחס לתקופה שלאחר שנת 2009, שכן בנקודת זמן זו הוסדר העניין.
2. מהלך הדיון
- מדובר בהליך שנפתח בשנת 2008 ואשר התקיימו בו שני דיונים מוקדמים מקיפים - האחד בתאריך 24/2/09 והשני בתאריך 24/11/09.
- הצדדים ביקשו (ואף קיבלו) אורכות רבות כדי לנהל מו"מ, אשר, למרבה הצער, לא הוביל ליישוב המחלוקת ביניהם שלא בדרך של הכרעה שיפוטית.
- בהמשך ומתוך רצון לייתר את הצורך בשמיעת ראיות (אפשרות אשר אכן נראתה מיותרת) הגיעו הצדדים להסכמה דיונית, הסכמה אשר קיבלה תוקף של החלטה רק לאחר שהגישו הצדדים (ביום 4/6/12) את רשימת העובדות המסוכמות אשר יעמדו בבסיס פסק הדין.

1 מתוך 42

<http://www.CapiTax.co.il/Attachments/1018-08.pdf>

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

1 בהמשך ולאחר אורכות רבות מספור (שנתנו בעיקר בעקבות בקשות רבות של
2 התובעים) הגישו הצדדים את כל שהיו אמורים להגיש בהתאם להסדר הדיוני,
3 לרבות, תצהירים, חוות דעת, תצהירים משלימים, סיכומים וסיכומי תשובה,
4 כאשר האחרון שביניהם הוגש, על ידי התובעים - ביום 15/6/14 וכאשר מרגע
5 שהוגש, הבשיל התיק למתן פסק דין.

6
7 להשלמת התמונה יצויין כי בתאריך 13/1/14, היה שינויי ייצוג, בתיק, באופן
8 שעד למועד הנ"ל היה זה עו"ד רוגין שייצג את התובעים וממועד הנ"ל היו אלה
9 עוה"ד עומר כהן וקרן וינברג-אייל (ממשרד עוה"ד שלמה כהן ואח').

10
11 **3. להלן העובדות המסוכמות והרלוונטיות:**

12 **א.** במהלך השנים ועד לשנת 2009 גבה המוסד לביטוח לאומי מהקיבוצים
13 בכלל ומהתובעים בפרט, דמי ביטוח בגין חברי קיבוץ שהועסקו כחברי
14 חוץ בהיקף משרה מלאה (להלן: "**קבוצה 05**").

15 **ב.** דמי הביטוח שנגבו מקבוצה 05 שולמו על בסיס הוראה מס' 327
16 שנערכה מחדש על ידי הנתבע, בחודש יוני 1999.

17 **ג.** במהלך השנים שקדמו לעדכון ההוראה התקיימו מגעים בין נציגי
18 הקיבוצים ונציגי הנתבע לבחינת קביעת סוגים שונים של מבוטחים על
19 פי יחודם וקביעת תשלום דמי ביטוח בגינם. כתוצאה מכך נולדה
20 קבוצת 05 וחיובה כאמור בהוראה 327.

21 **ד.** דמי ביטוח שולמו על בסיס עשירית הבסיס הקבוע לקיבוץ כאמור
22 בסעיף 6(5) בהוראה 327.

23 **ה.** עם התמורות השונות שחלו באורח החיים ובמבנה חלק מהקיבוצים
24 המסורתיים, פנו הם לנתבע בדרישה לחדול מחיובם בתשלום דמי
25 ביטוח לקבוצת 05 וחלקם אף פסק, בפועל, מלשלם, דמי ביטוח אלה
26 ביוזמתו.

27 **ו.** באפריל 2009 שינה הנתבע את סוגי המבוטחים, על פי המתווה שהיה
28 קיים בהוראה 327 ובכלל זה ביטל את קבוצת המבוטחים 05, כך
29 שמעשית לא גבה עוד הנתבע, מכלל הקיבוצים, החל ממועד זה ביטוח
30 בגין חברי קבוצת 05.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- ז. עד למועד שינוי ההוראה באפריל 2009, המשיך הנתבע לשלם לתובעים
גמלאות מחליפות שכר גם בגין ההכנסה הרעיונית שיוחסה להם מתוקף
היותם חברי קיבוץ שדווחו ברשימת החברים הנכללים ב - 05.
4. **רקע הסטורי**
- א. הקיבוץ, המסורתי, היה מודל חיים בעל מערך יחודי, אשר התפיסה
העקרונית שנהגה בו היתה "מכל אחד לפי יכולתו, לכל אחד לפי
צרכיו", שמשמעותה להעדר קשר ישיר בין היקף השירותים וסוג
השירותים שאותם קיבל חבר הקיבוץ לבין היקף השירותים וסוג
השירותים שאותם סיפק. בבסיס תפיסה עקרונית זו עמדה אידילוגיה
לפיה הקיבוץ מחוייב לדאוג לרווחת כל חבריו ולא משנה מה תרומת
חברים אלו לקיבוץ.
- ב. עובדי החוץ הינם חברי הקיבוץ/המושב השיתופי (אשר לשם הנוחות
ייקראו שניהם: "הקיבוץ" או "הקיבוצים"), במועסקים מחוץ להם
במשרה מלאה ואשר דמי הביטוח הלאומי המלאים, בגינם, משולמים
על ידי מעסיקיהם מחוץ לקיבוץ.
- ג. בשים לב למערכת היחסים היחודית שבקיבוץ, נקבע בסעיף 3 לחוק
הביטוח הלאומי [נוסח משולב] תשנ"ה - 1995 (להלן: "חוק הביטוח
הלאומי" או "החוק"):
- "לענין חוק זה רואים חבר אגודה שיתופית העובד
במפעל האגודה או מטעמה כעובד ואת האגודה
רואים כמעבידו; ואולם בחבר אגודה שיתופית
שהיא קיבוץ או מושב שיתופי רואים את החבר
כעובד ואם הקיבוץ או המושב השיתופי כמעבידו,
אם החבר עוסק בתפקידו במסגרת סידור העבודה
ולא על פי התקשרות אישית בינו לבין מעביד אחר,
אף אם אין התפקיד מבוצע במפעל האגודה או
מטעמה".**

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 כאשר נראה שכוונת המחוקק בהגדרה הנ"ל היתה לאפשר מצב בו
2 יכוסו חברי קיבוץ, לצורך קבלת גמלאות, חרף העובדה שאינם עובדים
3 ממש, קרי -עת עוסקים הם בתורנויות או בגיוסים.
- 4 **ד.** הואיל וחבר קיבוץ אינו "משתכר" במובן הרגיל של המילה, הסמיך
5 המחוקק בסעיף 344(א)(1) לחוק הביטוח הלאומי, הדן ב"חישוב
6 הכנסתו החודשית של עובד" והמתייחס לחבר אגודה שיתופית כ"עובד"
7 וזאת בלא התניות כלשהן את שר העבודה והרווחה לייחס "הכנסה
8 רעיונית" לחבר הקיבוץ "העובד במפעל האגודה" כאשר הכנסה רעיונית
9 זו היא המהווה את בסיס קביעת דמי הביטוח הלאומי המשתלמים בגין
10 חברי הקיבוץ, כאמור.
- 11 **ה.** ואכן בהתאם לסמכות שהוענקה לו, התקין שר העבודה והרווחה את
12 תקנות הביטוח הלאומי (גביית דמי ביטוח), תשי"ד - 1954
13 (להלן: "**תקנות דמי ביטוח**") ובכלל זה את תקנה 55 ו-56 (אשר הוספו
14 בתאריך 21/12/59) שכותרתן "הערכת הכנסתו של חבר הקיבוץ"
15 ו"שיעור דמי הביטוח של חבר הקיבוץ" בהתאמה.
- 16 בס"ק (א)(1) לתקנה 55. נקבעה נוסחה שבאמצעותה ביקש מחוקק
17 המשנה להתאים את ההכנסה החייבת של חבר קיבוץ להכנסתו של
18 מקבל שכר והיא כוללת את הרכיבים הבאים:
- 19 1. הוצאות המחיה שהוציא הקיבוץ על החבר;
 - 20 2. "שאר הנאות" - מושג כללי שהוגדר בהסכמה בין הנתבע לבין
21 הקיבוצים וכלל בעיקר "שווי דיור" שחושב על פי תעריף
22 משוקלל לכל הקיבוצים והמושבים השיתופיים;
 - 23 3. רכיב של חיסכון אישי וחיסכון בקופת גמל לקצבה;
 - 24 4. גילום מס הכנסה לפי מספר הילדים לכל קיבוץ בנפרד (כדי
25 לקבוע את ההכנסה החייבת ברוטו).
 - 26
- 27 בס"ק (2) ו(3) יצק מחוקק המשנה את היחסים שבין חבר הקיבוץ
28 לקיבוץ לתבניות של עובד ומעסיק, אשר משמעותה היתה שההכנסה
29 נקבעה על פי חלוקת ההוצאות שהוציא הקיבוץ בגין כלל חבריו, ללא
30 הבחנה ביניהם, בתרומתם ובפעילותם במסגרת הקיבוץ - עבודה במפעל

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 האגודה או תרומה תרבותית, קהילתית או אחרת. שוב, מתוך נקודת
2 המוצא המבטאת את אותה תפיסה שיוויונית ברורה, אשר היתה
3 בבחינת ה"אני מאמין" של הקיבוץ המסורתי, לפיה חברים אינם
4 נמדדים על פי תרומתם המעשית וכח יצרנותם אלא מעצם חברותם
5 בקיבוץ ועל יסוד התרומה האישית להם נדרשים.
- 6 **ו. מהמועד שחוקק חוק הביטוח הלאומי, מרכיב ההכנסה החייבת בדמי**
7 **ביטוח ובהתאמה לה שיעור דמי הביטוח, בענין הקיבוצים, התבססו על**
8 **הוראות החוק הנוגעות לעובד ובהתאם נגבו ושולמו דמי ביטוח לפי**
9 **לוחות י' ו"א לחוק, בהתאמה ורק במסלול זה.**
- 10
- 11 **5. הנחיה 327**
- 12 החיוב בדמי 05, עוגן, בהנחיה 327, הנחיה המפרטת את כלל סוגי הביטוח
13 הלאומי אשר הנתבע גובה מהקיבוצים כאשר כל "סוג" ו"סוג" מחושב בהתאם
14 למעמדם של החברים (עובדי פנים, עובדי חוץ, מקבלי קצבת זקנה, נכים וכו').
15 כאשר כדי לקבוע את סכום ההכנסה לפיה ישולמו דמי הביטוח עבור העסקת
16 עובדי החוץ במסגרות התעסוקה בתוך הקיבוץ (תורנויות/גיוסים), סוכם, בין
17 נציגי הקיבוצים ונציגי הנתבע, כי יילקח בחשבון היקף עבודה של - 10%, קרי
18 2.5 ימים בחודש.
- 19
- 20 **6. טענות התובעים:**
- 21
- 22 **א. החל ממחצית שנות ה - 80 פקד משבר חריף את התנועה הקיבוצית**
23 **שחולל שינוי יסודי באורחות החיים בקיבוצים.**
- 24 **ב. התובעים, כמו גם קיבוצים רבים אחרים, עברו הליכים מקיפים של**
25 **התמחות והתייעלות, תוך שינוי עמוק במבנה הארגוני והכלכלי**
26 **הקיבוצי, כאשר, ביטוי אחד לכך היה הפסקת הנוהג והחובה להשתתף**
27 **בגיוסים ובתורנויות, כאשר פעולות אלו הפכו להיות מבוצעות על ידי**
28 **חברים שזה עיסוקם או עד לידי שכירים.**
- 29 **ג. במסגרת השינויים הנ"ל עובדי החוץ הפסיקו לעבוד במסגרת הקיבוץ -**
30 **לא במערך התורנויות, לא במערך הגיוסים ולמעשה לא באף מסגרת**

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 כלשהי והם עובדים אף ורק בעבודת החוץ שלהם, עבודות אשר בגינן,
- 2 משלם מעסיקים החיצוני דמי ביטוח לאומי מלאים.
- 3 בתצהירים שהוגשו לתיק ואשר ניתנו על ידי בעלי תפקידים בקיבוצים, ד.
- 4 יש בכדי ליתן תמונה פנורמית רחבה ומפורטת באשר למועדים בהם
- 5 בוטלו הגיוסים והתורנויות - מדובר בנתונים אשר לא נסתר על ידי
- 6 הנתבע ואשר יש להם התייחסות גם בסעיפים 55-57 לתצהירו של
- 7 רוה"ח אבנר עופר.
- 8 להלן, בצורה מרוכזת, הנתונים הללו:

שם המצהיר	תפקיד	מושב/קיבוץ	תורנויות/גיוסים	מתי הופסקו
עודד דהרי	מנהל כספים	מושב שיתופי הבונים (מצהיר מטעם התובע מסי 35 ב.ל. 1052/08)	תורנויות - ברפת ובלול גיוסים - בצל בשטח הגד"ש, לנטיעת בננות ולשתילת שתילים בחממות	החל מחודש 5.97 אין תורנויות וגיוסים
מאיר ברקאי	הנהלת חשבונות, ענייני ביטוח לאומי בקבוצים	קיבוץ אושה (מצהיר מטעם התובעת מסי 25 ב.ל. 1042/08)	תורנויות - בחדר האוכל, לול, רפת ושמירה בחלקות האבוקדו. גיוסים - בקטיף האבוקדו	עד אפריל '04 התקיימו תורנויות וגיוסים.
רבקה הרלינג	תמחירנית והנהלת חשבונות	קיבוץ כפר החורש (תובע מסי 14 ב.ל. 1031/08)	תורנויות - חדר אוכל גיוסים - מאפיה	עד חודש 2.02 התקיימו תורנויות בחדר האוכל. גיוסים התקיימו במאפיה עד 9.01
סרחיו וקסלר	הנהלת חשבונות וחשב	קיבוץ רמות מנשה (תובע מסי 22 ב.ל. 1039/08)	תורנויות וגיוסים בענפי המשק -רפת, מטעים, חדר אוכל	עד חודש 7.02 התקיימו בקיבוץ זה תורנויות וגיוסים
קלוד בן שושן	חשב הקיבוץ	קיבוץ איילת השחר (תובע מסי 3 ב.ל. 1020/08)	תורנויות - בענפי שירות ותרבות, בחדר אוכל, במכבסה, חגים ומועדים גיוסים - בענפים חקלאיים, ענף הלול, מטעים ובית האריזה	החל מחודש 1.99 בוטלו באופן סופי התורנויות והגיוסים
גיא שדמי	הנהלת חשבונות וענייני ביטוח לאומי	קיבוץ שער העמקים (תובע מסי 57 ב.ל. 1074/08)	תורנויות - שמירת הלילה וההשגחה על הילדים, חליבה במשק, חגים גיוסים - בענפים החקלאיים, דילול תירס, איסוף וסידור חבילות במתבן של	החל מ- 8.03 בוטלו באופן סופי תורנויות וגיוסים

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

רפאל צור	מנהל קהילה	קיבוץ גבת (תובע מסי 8 ב.ל 1025/08)	הקיבוץ, ענף הפטם (לול)	בשנות ה-00 חדלו תורניות וגיוסים
שלמה כהן	מנהל חשבונות	מושב שיתופי בית יתיר (תובע מסי 28 ב.ל 1045/08)	תורניות – ענף הלול, נהיגה, דיר כבשים, כיבוי אש, אמבולנס, הכשרת נוער עולה גיוסים - נסיעות עצי פרי וגפנים	כל הגיוסים והתורניות הופסקו במהלך שנות ה-80 וה- 90 באופן הדרגתי עד להפסקתם המוחלטת בשנת 98
ניב תורן	מרכז משק	קיבוץ אלומות (תובע מסי 1 ב.ל 1018/07)	תורניות וגיוסים - ענפי המשק השונים	1.00 הופסקו הגיוסים והתורניות
גיטה כהן	מנהלת חשבונות	מושב שיתופי אלוני הבשן (התובע מסי 4 ב.ל 1021/08)	תורניות – חליבה ברפת גיוסים – קטיף מטע התפוחים	עד חודש 12.95 התקיימו תורניות וגיוסים
חנה סממה	גזברית ומנהל חשבונות ראשית	קיבוץ בית ניר (תובע מסי 29 ב.ל 1046/08)	תורניות – שמירת לילה בתי ילדים, חדר אוכל, לול גיוסים – עישוב כתנה, דילול חמניות	תורנות חדר אוכל הופסקה בשנת 92, תורנות הלול הופסקה החל משנת 99
שאול משה	מנהל חשבונות	מושב שיתופי בני דרום (תובע מסי 27 ב.ל 1044/08)	תורניות – שבת, חליבה, לול	תורנות החליבה הסתיימה בשנת 67 תורנות איסוף הביצים בלול הרביה נמשכה עד שנת 80
שחר לוי	מרכז המשק	קיבוץ בית ניר (תובע מסי 29 ב.ל 1046/08)	תורניות וגיוסים – ענפי משק שונים	החל מכניסתו לתפקיד, היינו 9.05 אין בקיבוץ תורניות וגיוסים אשר בוטלו עוד קודם לכניסתו לתפקיד
יונית פרטוק	מנהלת עסקית	קיבוץ גבעת השלושה (תובע מסי 32 ב.ל 1049/08)	תורניות וגיוסים – ענפי המשק	עד חודש 5.99 התקיימו בקיבוץ גיוסים ותורניות
מרקוס בן ליאס	מנהל הקהילה	קיבוץ גזר (תובע מסי 31 ב.ל 1048/08)	תורניות – חדר אוכל, חליבה גיוסים – ענף גידולי השדה	החל מחודש 3.00 הופסקו התורניות והגיוסים

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

עמוס באר	מנהל הקהילה	קיבוץ גשר הזיו (תובע מס' 33 ב.ל 1050/08)	תורניות וגיוסים בענפי המשק	החל מחודש 7.98 הופסקו תורניות וגיוסים
שמעון שקד	מנהל הקהילה	קיבוץ גונן (תובע מס' 7 ב.ל 1024/08)	תורניות וגיוסים בענפי המשק	החל מ- 3.98 הופסקו התורניות והגיוסים
מיכל גבישי	מנהלת חשבונות	קיבוץ דן (תובע מס' 10 ב.ל 1027/08)	תורניות – מכבסה וגיהוץ, חדר אוכל ומטבח, משק חי, מפעל אביזרי השקיה גיוסים – ענפי שירות ומשק	החל מ- 1.04 אין בקיבוץ גיוסים ותורניות
יעל מגן	אחראית ביטוח לאומי	קיבוץ האון (תובע מס' 11 ב.ל 1028/08)	תורניות – שתילת בנות, חדר אוכל ומטבח	החל מחודש 7.01 הופסקו הגיוסים והתורניות
שלום נתן	מנהל חשבונות	קיבוץ הראל (תובע מס' 36 ב.ל 1053/08)	תורניות – חדר האוכל גיוסים – ענפי משק ולול	ב- 1.98 הופסקו התורניות בחדר האוכל עד 11.02 התקיימו גיוסים בלול
טילה רובין	מנהלת חשבונות	מושב שיתופי יסודות (תובע מס' 38 ב.ל 1055/08)	תורניות – חליבה, שמירה גיוסים – לול תרנולות לרביה	בתחילת שנות ה-90 הופסקו תורניות חליבה והגיוסים לענף הרבייה החל מ- 3.03 הופסקו תורניות השמירה
קיטר הנדלר	מזכיר הקיבוץ ומנהל הקהילה	קיבוץ יפעת (תובע מס' 12 ב.ל 1029/08)	תורניות – בית סיעודי, רפת גיוסים – ענף גידולי השדה	החל מחודש 7.02 הופסקו הגיוסים והתורניות
שושי ניב	מנהלת חשבונות ראשית	קיבוץ כפר בלום (תובע מס' 13 ב.ל 1030/08)	תורניות וגיוסים - ענפי משק שונים	החל מ- 1.00 הופסקו תורניות וגיוסים
אבי בן צבי	מרכז המשק	קיבוץ כפר מנחם (תובע מס' 41 ב.ל 1058/08)	תורניות – לול, רפת, חדר אוכל גיוסים – חקלאות, קטיף במטעים, איסוף כותנה	החל משנת 03 הופסקו תורניות וגיוסים
מנצר ניר	מנהל הקהילה	קיבוץ כפר רופין (תובע מס' 15 ב.ל 1032/08)	תורניות – חדר אוכל, מכבסה	החל מ- 1.02 הופסקו התורניות
עמיאל יוסף	מנהל חשבונות ראשי	קיבוץ להבות הבשן (תובע מס' 16 ב.ל 1033/08)	תורניות – איסוף ביצים גיוסים – לול פטם, קטיף בפרדס	החל מ- 12.01 הופסקו תורניות וגיוסים
רות לבנה	אחראית ביטוח לאומי	קיבוץ מעין ברוך (תובע מס' 18 ב.ל 1035/08)	תורניות - חדר אוכל, נהיגה גיוסים – איסוף	החל מ- 12.98

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

הופסקו התורניות והגיוסים	כותנה וקטיף תפוחים, מטע אבוקדו			
1.1.03 החל מ- הופסקו התורניות והגיוסים	תורניות - חדר אוכל גיוסים - חגים, ארגון אירועים ותרבות	קיבוץ מעין צבי (תובע מסי' 43 ב.ל 1060/08)	מנהל כספים	גיל כץ
1.02 החל מחודש הופסקו תורניות וגיוסים	תורניות - שבת בכלבו, חדר אוכל, מפעל פלסטיק גיוסים - ענפי משק	קיבוץ מבוא חמה (תובע מסי' 17 ב.ל 1034/08)	הנהלת חשבונות ואחראית ביטוח לאומי	הגר אבן
1.05 החל מ- הופסקו תורניות וגיוסים	תורניות - חדר אוכל, רפת	קיבוץ ניצנים תובע מסי' 47 ב.ל 1064/08)	מנהלת קהילה	אליסיה ליסובייה
9.04 החל מ- הופסקו התורניות מתחילת שנות ה- 80 לא התקיימו גיוסים	תורניות - שבת בענף תיירות גיוסים - חקלאות גידולי ירקות	קיבוץ עין גדי (תובע מסי' 50 ב.ל 1067/08)	מזכיר הקיבוץ	יעקב גלפז
משנת 01 אין במושב תורניות וגיוסים	לקיחת חלק בניהול הדמוקרטי של האגודה, חברות בועד ההנהלה או ועדות היישוב גיוסים בענפי המשק	מושב שיתופי רמת מגשימים (תובע מסי' 21 ב.ל 1038/08)	מנהלת הנהלת החשבונות	נאוה מאיר
החל משנת 05 הופסקו תורניות וגיוסים	תורניות - רפת גיוסים - ענפי משק	מושב שיתופי שבי ציון (תובע מסי' 56 ב.ל 1072/08)	מנהלת חשבונות מנהלת קהילה	דפנה סוקול
עד אפריל 96 בוצעו תורניות וגיוסים	תורניות - רפת גיוסים - ענפי משק	מושב שיתופי תימורים (תובע מסי' 59 ב.ל 1076/08)	מזכיר/מרכז משק	אליהו בר וחאי
משנת 2000 הופסקו גיוסים ותורניות	תורניות - חגים, לול ומרפאה עבור 3 חברים עובדי חוץ תורניות וגיוסים בענפי המשק	מושב שיתופי עמי (תובע מסי' 44 ב.ל 1061/08)	מנהל חשבונות וחשב	רלף אלון

- 1
- 2 ה. היות ומערך התורניות והגיוסים חלף מן העולם הרי שאין כל בסיס
- 3 ענייני להמשיך ולחייב את התובעים בדמי 05, בגין חברי הקיבוץ שהם
- 4 עובדי חוץ, שהרי החשש כי מי מעובדי הקיבוץ ייפגע עת עוסק הוא
- 5 בתורניות או בגיוסים, כבר אינו קיים.
- 6 ו. כמובן שבשל המועדים השונים בהם הוטלו התורניות והגיוסים
- 7 בקיבוצים השונים, הרי שלאחר פסיקה עקרונית בסוגיה העומדת
- 8 להכרעה בהליך כאן, יידרש כל קיבוץ וקיבוץ לשומה פרטנית.
- 9 ז. טענותיו המשפטיות של הנתבע לא עמדו במבחן המציאות שהרי בפועל,
- 10 הוא עצמו קבע, בשנת 2009 כי אין מקום להמשיך ולחייב את
- 11 הקיבוצים, בהם בוטלו התורניות והגיוסים, בתשלום דמי ה - 05.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- ח. העובדה שמאז בוטלו דמי ה - 05, ביחס לקיבוצים בהם לא מתקיימים עוד גיוסים ותורנויות, לא ארעה שום קטסטרופה ביטוחית וכי איש מחברי הקיבוץ לא נותר נטול כיסוי ביטוחי, מלמדת על כך שטענות הנתבע בענין אינן נכונות.
- למעשה, על פי המדיניות החדשה הנוהגת מאז ינואר 2009, קיבוצים המעוניינים להמשיך ולבטח חברים עובדי חוץ, רשאים לעשות זאת בהתאם להיקף ההעסקה מחוץ לקיבוץ (סוג 10, סוג 50 וסוג 90) - ולענין זה ניתן לעיין בתצהירו של רוה"ח אמיר כהן וכן בחוזר הנתבע מתאריך 16/4/09 שעניינו "שינויים בדין וחשבון של הקיבוץ/המושב השיתופי" המעלה כי הנתבע פוטר את הקיבוץ מתשלום דמי 05, בגין חברי קיבוץ שהם עובדי חוץ, אשר אינם נדרשים לעבוד, כלל, במסגרת הקיבוץ כאשר חברים אלו מסווגים "סוג 0" - "עובדי חוץ העובדים מחוץ למשק במשרה שבין 80%-100% ואינם רשומים בסידור העבודה במשק, ידווחו לפי 0% מבסיס הקיבוץ ולא ישולם עבורם דמי ביטוח במשק (מותנה בהחלטת האסיפה הכללית של הקיבוץ), במקום סוג 05." אותו תשלום דמי ביטוח שהוא הבסיס.
- ט. השינוי שנעשה, החל מינואר 2009 כאמור לעיל, מצביע על כך שלא היה צורך בשינוי חקיקה וזאת בניגוד לעמדת רו"ח ברזני - סמנכ"ל הגביה והביטוח (מכתב מיום 14/10/07 אשר צורף כנספח 6-א לתצהירו של רו"ח מקלר).
- י. החלטת הנתבע לבטל את 05, באה בעקבות פנייתו של רו"ח ירון רייכמן (מחודש מאי 2008) וכך ציין רו"ח רייכמן בפנייתו:
- "א. הגדרת הגביה**
בקיבוצים רבים, החברים אשר הינם עובדים מחוץ לקיבוץ, אינם עובדים עוד בתורנויות בקיבוץ ולכן אין צורך לבטח את אותם חברים במסגרת סוג 05."
- למעשה בכל המסמכים הרלוונטיים ההתייחסות הינה לחברים עובדי חוץ אשר הינם מחוץ לתורנויות, כאשר אין שום התייחסות לסוגיית ה"הכנסה הרעיונית" המחייבת בתשלום דמי ביטוח ומכאן שיש

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 קונצנזוס בנוגע לעבודה שללא המשך התורנויות או הגיוסים, אין יסוד
- 2 משפטי ואין טעם כלכלי להמשך הטלת דמי 05.
- 3 **יא.** החלטת הנתבע ביחס למועד הפסקת גביית דמי 05 (ינואר 2009) הינה
- 4 החלטה שרירותית שאינה משקפת את המועד בו הופסקו התורנויות
- 5 והגיוסים באיזה מהקיבוצים.
- 6 **יב.** התובעים אינם צריכים להיפגע מהעובדה שהנתבע השתהה בתיקון
- 7 הנחיה 327 ואין לקבל את טענתו כי מה שהנחה אותו זו הדאגה שמא
- 8 עובדי החוץ יוותרו ללא כיסוי ביטוחי וזאת במיוחד לנוכח העובדה
- 9 שבמהלך השנים ידע הנתבע לערוך את השינויים המתחייבים ממצאות
- 10 החיים שהשתנתה, כפי שהדבר נעשה, למשל ביחס לגמלאים סיעודיים
- 11 (סוג 22) ולהחלטה על הפטרת הקיבוץ מלשלם דמי ביטוח נפגעי עבודה
- 12 בגין חברים אלו.
- 13 **יג.** בענין השתהות הנתבע בביצוע התיקון הנדרש ביחס לדמי 05 - אין
- 14 לאפשר לאחרון לצאת נשכר מעיכובים להם הוא עצמו גרם כאשר,
- 15 הנתבע, בהיותו רשות מנהלית מחויבת לפעול במהירות הראויה והרי
- 16 אין חולק כי הקיבוצים פנו אל הנתבע, בזמן אמת, ולכל המאוחר החל
- 17 משנת 2003, בטענה שאין מקום להמשיך ולגבות את דמי ה - 05.
- 18 **יד.** ממילא היה מקום להתייחס אל הנחיה 327 כחזקה הניתנת לסתירה
- 19 ולכן גם מקום שעדיין לא שונתה, היה על הנתבע לבחון את הרלוונטיות
- 20 שלה ביחס לכל קיבוץ בנפרד.
- 21 **טו.** אין מקום לקבל את הפיקציה שיצר הנתבע, פיקציה בשלה אולצו
- 22 הקיבוצים לשלם דמי ביטוח עבור עבודה שאינה מתבצעת בפועל.
- 23 **טז.** ככל שיוחזרו דמי 05 בגין עובדי חוץ שלא עבדו בגיוסים ובתורנויות,
- 24 יהיה רשאי הנתבע לדרוש החזר של הגמלאות ששולמו בגין עובדים
- 25 אלו.
- 26 **יז.** מרגע שפסקו התורנויות והגיוסים, אין בסיס חוקי לדמי 05 שהרי
- 27 בסעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי, שני תנאים מצטברים, האחד שהחבר
- 28 יעסוק בתפקידו במסגרת העבודה והשני כי החבר לא מועסק, על פי
- 29 התקשרות בינו ובין מעביד אחר, מדובר בשני תנאים שאינם מתקיימים
- 30 בעובדי חוץ, שהרי, מזה זמן ניכר (כל קיבוץ בהתאם למידע שפורט

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 בטבלה דלעיל), עובדי החוץ אינם משתתפים במערך התורנויות או בכל
- 2 עבודה אחרת במסגרת הקיבוץ, מכאן ברור שעובד החוץ אינו ממלא
- 3 אחר התנאי הראשון שבסעיף, כאשר הוא גם אינו עונה על התנאי השני
- 4 שכן התקשרותו עם מעביד החוץ עולה כדי משרה מלאה.
- 5 **יח.** ביה"ד הארצי אימץ, בפרשת מושב שיתופי יודפת, את עמדת הקיבוצים
- 6 לפיה, משלא התקיימו שני התנאים המצטברים, שבסעיף 3, לחוב בדמי
- 7 ביטוח הקבועים בחוק הרי שהוראות סעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי,
- 8 אינן חלות על יחסי הקיבוצים התובעים, עם חבריהם, עובדי החוץ.
- 9 ומכאן שהאחרונים אינם נחשבים עובדי הקיבוץ והקיבוץ אינו נחשב
- 10 מעסיקם ולכן נשמט הבסיס החוקי לחיוב הקיבוצים בדמי ביטוח מכח
- 11 סעיף 342(ב) לחוק הביטוח הלאומי, הוא דמי 05.
- 12 **יט.** בנוסף וגם אם סעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי היה חל, הרי שיש לקבוע
- 13 שאין בסיס לחיוב הקיבוצים בדמי 05 וזאת בשל אי תחולתו של סעיף
- 14 344 (א)(1) לחוק הביטוח הלאומי ותקנה 5(ב), שהרי עובדי החוץ
- 15 עובדים רק אצל מעסיק חיצוני ואינם משתתפים במערך התורנויות
- 16 שכן מערך זה בוטל ולכן ממילא עובדים אלה אינם עובדים ב"מפעל
- 17 האגודה" כדרישת סעיף 344(א)(1) לחוק הביטוח הלאומי או ב"מפעל
- 18 האגודה או הקיבוץ" כדרישת תקנה 5(ב).
- 19 למעשה הכנסתו היחידה של עובד החוץ, מקום בו בוטל מערך
- 20 התורנויות והגיוסים היא אך ורק ממעסיקו החיצוני והרי בעבודתו זו,
- 21 משלם החבר דמי ביטוח ככל עובד אחר במדינה ולכן ממילא לא היתה
- 22 הצדקה או בסיס חוקי להמשך תשלום דמי 05.
- 23 **כ.** בעובדה שהנתבע המשיך לגבות מהקיבוצים את דמי 05 בגין עובדי
- 24 החוץ, גם בתקופות שכבר בוטלו התורנויות והגיוסים, יש משום פגיעה
- 25 בעקרון החוקיות ולכן גם מכח הפרת עקרון זה יש לקבוע כי מרגע
- 26 שבוטל נוהל תורנויות וגיוסים, היתה צריכה להיפסק גביית דמי 05,
- 27 זאת כפי שניתן ללמוד בדרך של היקש מעיון בפסיקה של ביהמ"ש
- 28 העליון, המבססת את חשיבות עקרון חוקיות המינהל.
- 29 **כא.** למעשה, כל שנותר לנתבע, לביסוס עמדתו, הוא הנחיה 327, אלא
- 30 שהנחיה זו הינה הנחיה מינהלית פנימית ולכן אין ביכולתה לשמש עיגון

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 חוקי לחיוב בדמי 05, מקום שעיגון שכזה לא קיים בחוק הביטוח
- 2 הלאומי או בתקנות.
- 3 **כב.** כידוע, הנחיה 327 הינה כלי עבודה לתרגום הוראות החוק לאוכלוסיית
- 4 המבוטחים בקיבוץ, משכך מוטלת היתה על הנתבע, חובה לעדכן את
- 5 ההנחיה בהתאם למציאות החיים המשתנה.
- 6 **כג.** במקרה שלפנינו קיימת הצדקה לשינוי ההנחיה שהרי נוצר שינוי
- 7 נסיבות מהותי בעצם העובדה שבוטלו התורנויות והגיוסים, אשר הפך
- 8 את הנחיית 327 לבלתי רלוונטית כבר מסוף שנות ה - 90.
- 9 **כד.** לאורך השנים השכיל הנתבע לערוך שינויים נקודתיים, כפי שהם
- 10 מפורטים בתצהירו של רו"ח עופר בכל הקשור לחיוב בדמי ביטוח
- 11 לאומי, כך שאלו יתאימו למציאות החיים המשתנה.
- 12 **כה.** הנתבע טעה לחשוב כי שינוי הוראת 327 מחייבת שינוי חקיקתי למרות
- 13 שלא כך הדבר.
- 14 **כז.** לא ניתן להתעלם מהעובדה שהנתבע נאות לבטל את דמי ה - 05 רק
- 15 לאחר הגשת התביעה כאן.
- 16 **כח.** אין זה נכון שקיים **בסיס הסכמי לחיוב בדמי 05** ואחת הראיות לכך
- 17 שעד לכתב ההגנה שהוגש בתיק זה לא העלה הנתבע את הטענה הנ"ל.
- 18 חיוב הקיבוץ בדמי הביטוח נבע מהחוק והצורך בתיאום ובגיבוי
- 19 הסכמות בין הנתבע לבין נציגי ההתיישבות הקיבוצית, לא נבע מעצם
- 20 הצורך בתשלום דמי ביטוח אלא בשל ההיבט המעשי והפרקטי של
- 21 היקף העבודה המיוחסת לחבר הקיבוץ, עובד החוץ, במסגרת מטלות
- 22 הפנים וזאת על מנת לקבוע את סכום ההכנסה לפיה ישולמו דמי
- 23 הביטוח עבור העסקה זו, כאשר היקף העבודה שיוחס לעובד חוץ,
- 24 בקשר לעבודתו (תורנויות/גיוסים) בקיבוץ - 10%, קרי 2.5 ימים
- 25 בחודש, היה מוסכם על נציגי הקיבוצים ובענין זה התקיימה ההידברות
- 26 והיתה הסכמה, אשר נקודת המוצא שלה היתה שעובדי החוץ אכן
- 27 נדרשים לעבודה גם בקיבוצם.
- 28 יש לייחס משקל רב לנוהל סיכום בנושא הבסיס לתשלום דמי ביטוח
- 29 (נספח 5 לתצהירו של רו"ח אמיר כהן), כאשר מסמך זה מבטא את
- 30 עמדתו של הנתבע לפיה יש לראות את חבר הקיבוץ, עובד בחוץ,

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 כעובדם של שני מעסיקים (המעסיק החיצוני והקיבוץ) ומכאן, ברגע
- 2 שהקיבוץ אינו משמש כבר כמעסיקו של עובד החוץ אין בסיס לחיוב
- 3 דמי 05.
- 4 **כו. בכל הנוגע לטענת ההכנסה הרעיוני - יש לדחותה, מהטעמים הבאים:**
- 5 1. תשלום דמי 05 הינו עבור עבודה והיות והבסיס לתשלום קרס
- 6 אין לקבל טענה המתרצת רטרואקטיבית את ההצדקה להמשך
- 7 גבייתו.
- 8 2. מקור המימון של ההטבות הנלוות כמו כביסה מסובסדת, אוכל
- 9 מסובסד וכו', נבע, אצל עובדי החוץ, משכר עבודתם אצל
- 10 המעסיק החיצוני, שכר אשר בגינו שולמו דמי ביטוח לאומי.
- 11 3. גם אם היה חבר קיבוץ, עובד חוץ, אשר קיבל טובות הנאה
- 12 העולות על שכרו, הרי שהבסיס לטובות הנאה אלו אינו נובע
- 13 מעבודתו, שכן מדובר בהכנסה פסיבית הפטורה מדמי ביטוח
- 14 בהתאם לתקנה 15 לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות
- 15 בדבר תשלום דמי ביטוח), תשל"ה 1971.
- 16 4. אם היה מקום להמשיך ולהטיל דמי ביטוח בגין הכנסה רעיונית
- 17 הרי שלא היה מקום לבטל את דמי 05 בינואר 2009.
- 18 **כז. התייחסות לטענה בדבר הוצאת החברים, עובדי החוץ מבסיס**
- 19 **התחשיב של הקיבוץ - אין מקום לקשור בין תשלום דמי 05 לבין**
- 20 **התייחסות אל עובדי החוץ כחלק מחברי הקיבוץ לצורך תקנה 5(ב)**
- 21 **רבתי וזאת מהטעמים הבאים:**
- 22 1. עניינה של תקנה 5(ב) היא "הערכת הכנסתו של חבר הקיבוץ,
- 23 כאשר סעיף קטן (1) לתקנה קובע את העיקרון על פיו הרכיב
- 24 הבסיסי לכימות הכנסת חבר הקיבוץ הוא "שיויון המחיה
- 25 ושיויון של שאר ההנאות" שנתן הקיבוץ לחבריו, כששכום זה
- 26 "מחולק במספר כלל חברי הקיבוץ בגמר אותה שנה". מאחר
- 27 והגדרת "חבר" בתקנה 1 לתקנות דמי הביטוח הינה "מבוטח
- 28 העובד במפעל האגודה או הקיבוץ והוא חבר באגודה או
- 29 בקיבוץ" הרי שתקנות אלו חלות רק על חברים העובדים בקיבוץ
- 30 ולא על עובדי החוץ ולכן יש לחלק את סך הוצאות המחיה של

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 החברים העובדים בקיבוץ בלבד, במספרם כל חברים אלו בלבד,
- 2 לענין הערכת ההכנסה של חבר העובד בקיבוץ, לצורך קביעת
- 3 שיעור דמי הביטוח.
2. מאחר והכנסת חברי הקיבוץ, עובדי החוץ מהווה חלק אינטגרלי
- 5 ממקורות המימון של הוצאות המחיה של חברים אלה, הם
- 6 נדרשים להעביר את הכנסתם לקיבוץ ולכן אם בכוונת הנתבע
- 7 לנכות את עובדי החוץ מכלל חברי הקיבוץ (בהתייחס לרכיב
- 8 המכנה) הרי שעליו להפחית גם את תרומתם (הכוונה שכר
- 9 עבודתם), לכלל הוצאות המחיה, כאשר לכל ידוע שהכנסתם של
- 10 עובדי החוץ, ככלל, עולה על הכנסתם של חברי הקיבוץ שאינם
- 11 עובדי חוץ ובכל מקרה, אין מקום לקשור את חיוב דמי 05
- 12 לחישוב ממוצע הוצאות המחיה לחבר ולקביעה כי יש להקטין
- 13 את מספר חברי הקיבוץ, הבאים בחשבון (הפחתה של עובדי
- 14 החוץ) אם יבוטל חיוב זה. למעשה חישוב נכון חייב לכלול גריעת
- 15 הכנסת עובדי החוץ מהמונה, דבר שיובל להפחתת בסיס דמי
- 16 הביטוח.
3. אין זה נכון להתייחס אל עובדי החוץ כחברים שאינם תורמים
- 18 דבר לקיבוץ, כפי שהצהיר, בטעות, מר מזרחי, שהרי הכנסתם
- 19 של עובדי החוץ, מממנת חלק ניכר מרשת הביטחון והערבות
- 20 ההדדית של הקיבוץ.
- כח. התייחסות לטענה בדבר גמלאות מחליפות שכר - מרבית הגמלאות
- 22 הינן גמלאות קבועות ורק מיעוטן - גמלאות מחליפות שכר ואין חולק
- 23 כי מהשבת דמי 05 יש להפחית את הגמלאות מחליפות השכר ששולמו
- 24 (כשהכוונה לתגמולי מילואים, דמי לידה ודמי פגיעה), כאשר יש לזכור
- 25 כי מדובר בסכומים זניחים אל מול דמי 05 שנגבו, כשלא היתה כבר כל
- 26 הצדקה לגבותם.
- כט. אין לאפשר לנתבע להנות מדמי ביטוח שמקורם באפליה אסורה,
- 28 המתייחסת אל חבר הקיבוץ, עובד החוץ, בצורה אחרת מהתייחסות אל
- 29 עובד שכיר שאינו חבר קיבוץ.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

5. הנתבע, התעשר שלא כדין, על חשבון התובעים וזאת בכל התקופה
שמהמועד בו פסקו אצלם התורנויות והגיוסים ועד לתאריך 31/12/08.
7. להלן טענות הנתבע:
- א. לולא הנחיה 327, אשר נתנה הטבה משמעותית לקיבוצים ולחבריהם, היה כל חבר צריך לשלם דמי ביטוח מלאים, משיעור הבסיס שנקבע, כאשר הוראה 327 חילקה בין הקבוצות השונות באופן שהביא בחשבון את היחודיות של כל קבוצה ומכאן שהנחיה זו אשר גובשה לבקשת הקיבוצים ובשיתוף פעולה מלא עימם, הקלה עליהם משמעותית כאשר התועלת שהם הפיקו ממנה אינה ארכאית אלא עדיין מקלה באופן ניכר על הקיבוצים ויש להם אינטרס לשמרה, כאשר אחד הביטויים המבהקים כל הוא העובדה שדמי ה- 05 לא פסו מהעולם בשנת 2009 אלא פוצל לני תתי קבוצות ששניהם יחד החליפו את סוג "05" - סוג 10 למי שעובד בקיבוץ בממוצע 10% מזמנו ולגביו סוכם שישולמו דמי ביטוח בשיעור עשירית מהבסיס וסוג 0 למי שאינו עובד כלל בקיבוץ, לגביו סוכם שלא ישולמו כלל דמי ביטוח על ידי הקיבוץ זאת בתנאי שהאסיפה הכללית של הקיבוץ אישרה זאת, כאשר תנאי זה נועד, בין היתר, לאפשר החלטה מושכלת של החברים עצמם, כזו הלוקחת בחשבון גם את ההשלכות השליליות שעשויות להיווצר לגבי חברים מסויימים.
- ב. למעשה דוקא החלוקה הנ"ל, שנעשתה, כאמור בשנת 2009, מעידה על כך שהיה נהיר וברור לקיבוצים שקודם לכן תחת נכלל הסיווג "05" כל חבר קיבוץ שהועסק מחוץ לקיבוץ, בין כשכיר ובין כעצמאי, גם אם לא עבד בקיבוץ והוא חוייב בדמי ביטוח המחושבים על יסוד עשירית הבסיס. כאשר מתן אפשרות, היום, לקיבוצים התובעים, לקבל החזר על אותם דמי ביטוח נעלמים הינה בבחינת פרס למי שזכה וממשיך לזכות בהטבה משמעותית במהלך עשרות שנים, שהרי הנתבע הסכים לייחס לחברי הקיבוץ הכנסה רעיונית מופחתת חרף הדווקנות המפורשת שבתקנות הגבייה לפיה הבסיס המהווה הכנסה לכלל

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 החברים, במידה שווה ואין מקום לייחס למי מהם הכנסה פחותה
- 2 וכנגזרת - דמי ביטוח מופחתים.
- 3 ג. מאחר והנחיה 327 היא בבחינת הסכם, בין הקיבוצים לבין הנתבע,
- 4 ספק אם יכול האחרון לשנות הסכם/הסדר זה שגובש בהסכמות
- 5 הגורמים המצייגים ולהחיל שינויים רטרואקטיביים לנוכח תביעת 57
- 6 קיבוצים, אשר כלל לא טרחו לקבל את עמדת התנועה הקיבוצית ולא
- 7 ביקשו לצרפם כצד להליך.
- 8 ד. מכתבו של מר ירון רייכמן יו"ר ועדת המיסוי הבין קיבוצית, מיום
- 9 18/11/08, אשר נשלח לנתבע, מלמד על כך שהוא אישר את השינויים
- 10 בהוראות בכל הנוגע לחלוקת דמי הביטוח מחדש כפי שפורט בטבלה
- 11 שנשלחה אליהם, החל מינואר 2009 וזאת מבלי שהתייחס לתקופה
- 12 שקדמה למועד זה.
- 13 ה. בהתאם לפסיקת בית הדין הארצי לעבודה (עב"ל 73/10 - **המוסד**
- 14 **לביטוח לאומי - תמר רונן ואח'** פס"ד מיום 30/6/13 אשר אוחד עם
- 15 שלושה הליכים נוספים וייקרא להלן: "**פרשת כרמלי**") - ההסכמות
- 16 שגובשו בהוראה 327, לא נועדו רק לשם קביעת אופן החלוקה של דמי
- 17 הביטוח, בין החברים אלא הן מיישמות את דרישת המחוקק להעריך
- 18 את שיעור ההכנסה של החברים בקיבוץ, שלא ניתן לכמותה בדרך
- 19 רגילה, כאשר בפרשת כרמי הובהר כי ההחלטה על הוצאת עובדי החוץ
- 20 ממעגל חברי הקיבוץ היא החלטה בעלת השלכות נרחבות שלא ניתן
- 21 ליישמה רק לצורך הקלה בתשלום דמי ביטוח.
- 22 בפרשת כרמי הוגשה עמדת התנועה הקיבוצית בכל הנוגע חהנחיה 327
- 23 ובמסגרתה צויין כי "**אין במצב זה כדי לשנות לדעתנו את המצב הבסיסי**
- 24 **שבו עדיין נהנה חבר הקיבוץ מהשתתפות מסוימת של "הכנסה רעיונית"**
- 25 **באספקת צרכי החברים בעבודת חוץ, לפי הרכיבים שנמנו בהוראות ביצוע**
- 26 **327 מיוני 99, אשר איננו יודעים את שיעורה המדויק והיא אף שונה, מן**
- 27 **הטבע בין קיבוץ לקיבוץ.."** (סעיף 11 נספח ו' לתצהירו של מר מזרחי).
- 28 בפרשת כרמי צוטטו הדברים: "**התק"צ פרטה באריכות את ההסדר**
- 29 **הקיים בין המוסד לביטוח לאומי לקיבוצים, וציינה שמטרת הסדר מערכתי**
- 30 **זה הוא מיצוי רצונות הצדדים בדרך היעילה והטובה ביותר ובהכרח יש מי**
- 31 **שמצבו באופן פרטי מעט טוב או מעט רע מהאחרים. כל עוד הפגיעה**

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 מידתית ומאוזנת אין סיבה לבטל את ההסדר הקיים וכל שינוי בהסדר צריך
- 2 שיעשה במו"מ בין המוסד לבין התק"צ ולברית פיקוח לקואופרציה
- 3 החקלאית".
- 4 ו. בפס"ד של בית משפט המחוזי בת"א 10136/96 קיבוץ בית זרע ואח' -
- 5 ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל (פ"מ תשס"ב (2) 385),
- 6 בהתייחס להסדרים מטעם הקיבוצים בנושא של מס אחיד וביטוח
- 7 לאומי, קבע ביהמ"ש: "לדעתי נתגבש הסכם בהתנהגות, על דעת
- 8 ובהסכמה של המייצגים - אנשי ברית התנועה הקיבוצית".
- 9 וכן: "איני מייחס חשיבות לטענה כי ברית הפיקוח לא היתה מוסמכת
- 10 לפעול בשם הקיבוצים בכל הנוגע לתשלום מס אחיד (או ביטוח לאומי)
- 11 מאחר והתקנון של ברית הפיקוח מסמיך אותה לעסוק רק בבקורות
- 12 חשבוניות...הוכח, הלכה למעשה, פעל משה רונן מול לשכת המס בנושא
- 13 המס האחיד של הקיבוצים. הדבר היה ידוע לקיבוצים ולברית התנועה
- 14 הקיבוצית ואיש לא מחה על על מעורבות זאת. להיפך, בנטיה היתה לראות
- 15 במשה רונן את "האורים ותומים" בנושא זה...בסיכום, לדעתי נתגבש הסכם
- 16 בהתנהגות על דעת ובהסכמה של המייצגים של הקיבוצים אנשי ברית
- 17 הקיבוצים".
- 18 ערעור על פסק הדין של ביה"ד המחוזי נדחה במסגרת ע"א 1979/03
- 19 קיבוץ בית זרע ואח' - ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
- 20 ואחרים, תוך שנקבע בו, בין היתר כי: "חוזה על ידי התנהגות, נוצר,
- 21 כלשונו, על דרך התנהגות..עמדת בית המשפט כי בנסיבות המקרה ייצגו
- 22 אותם עדים את הקיבוצים, אך לא היה בידיהם יפוי כח, מקובלת עלינו...".
- 23 כתוצאה מקביעת ביה"ד הארצי בפרשת הזורע (עב"ל 762/07 המוסד
- 24 לביטוח לאומי - קיבוץ הזורע והאחרים 31/8/10) פס"ד במסגרתו הפך
- 25 ביה"ד הארצי את פסיקת בית הדין האזורי וקבע כי אלמן, חבר קיבוץ,
- 26 שאינו עובד כלל אינו יכול לחסות תחת צילה של תקנה 5 לתקנות
- 27 הביטוח הלאומי (קביעת הכנסה בביטוח זקנה ושאיירים), התשל"ז -
- 28 1976 והוא אינו יכול להחשב כ"עובד" לצורך קביעת הכנסה רעיונית,
- 29 החלו האלמנים לדווח לנתבע על עבודות שונות ומגוונות בהן הועסקו,
- 30 במשך שעות בודדות במהלך השבוע, במסגרת סידור עבודה בקיבוץ.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- גם ענין זה מוכיח כי הקיבוץ ממשיך לתת לחבריו עבודות במסגרת
סידור העבודה ובודאי שלא ניתן לקבוע כי מתכונת זו בטלה וחלפה מן
העולם.
למעשה, כל עוד לא נקבע הסדר שונה הרי שגם אם בפועל, בקיבוצים
התובעים, לא עבדו החברים, עובדי החוץ, במסגרת הקיבוץ, לא ניתן
להתעלם מההסדר בכללותו עד לשינויו בפועל ומכאן שיש לקבוע כי
גביית דמי 05, כמו הכיסוי הביטוחי שהוענק במהלך שנים אלו, נעשה
כדין.
ז. אין מקום לביטול רטרואקטיבי של הנחיה 327 לתקופה שמועד
תחילתה אינו ברור ושסיומה ביום 31/12/08 שכן תכלית
ההוראה/הנחיה לתין פתרונות מוסכמים למצבים קיימים ללא צורך
השינוי חקיקה. אותו רצון הוביל, בשנת 2009 לשינוי ההנחיה, שינוי
שגם הוא בא לעולם במסגרת הסדר בין הנתבע לבין הגוף הייצוגיים של
הקיבוצים, שינוי אשר היה בו כדי לשקף את המציאות העכשווית של
הקיבוצים.
ח. דרישת התובעים לביטול התשלום בגין דמי 05 בטענה שזו נגבית שלא
על פי דין, הואיל ובטל משטר הגיוסים והתורנויות, מתכחשת למבנה
החקיקתי הקיים והמעוגן בתקנות.
השינוי שנעשה בתקנות הגבייה, התקפות עד היום ועל פיהן נקבע גם
בסיס החיוב של הקיבוצים, ניעשה, כאמור בשנת 1959 והסעיפים
שתוקנו והוספו לתקנות (א5-א5) התבססו על המודל הקיבוצי/השיתופי.
לו ידע מחוקק המשנה כי למעשה חברי קיבוץ רבים כלל לא יעבדו
בקיבוץ וכי מארג הזכויות יהפוך לפרנציאלי, כנראה שהיה מייצר
נוסחה כלכלית אחרת לקביעת ההכנסה הרעיונית (קרי - הבסיס) ולפיה
הוצאות המחייה יחולקו אך ורק במספר החברים העובדים בקיבוץ ולא
במספר כלל החברים. מובן שנוסחה שכזו היתה מגדילה את הבסיס
בשיעור ניכר. מכאן שהלכה למעשה ומתוך עיון בלשון של התקנות
נראה כי חברי הקיבוץ שחויבו בדמי ביטוח לפי 10% מהבסיס, היו
צריכים להיות מחויבים לפי הבסיס המלא.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- ט. דרישת התובעים להשבת דמי הביטוח לתקופה לא מוגדרת (מראשית שנות ה' - 2000 ועד לשינוי שחל בינואר 2009) מתעלמת מהאופי הקיבוצי שהובא בחשבון במסגרת קביעת ההכנסה, את העובדה שכלל החברים הועסקו במסגרת הקיבוץ, וממילא את קביעת הבסיס על יסוד חלוקת הוצאות המחיה במספר כלל החברים.
- י. על בסיס הנוהג וההסכם שנקבע במשותף, מנועים ומושקים, כיום, התובעים מלטעון שהנתבע פעל שלא כדין בגביית דמי ביטוח מחברי הקיבוצים, מקום שמדובר בקבוצה אחת מיני רבות שבכללן נגע הנוהל (ובענין זה רלוונטיים הפרוטוקולים של הדיונים שהתקיימו עם ברית הפיקוח המייצגת את הקיבוצים בהקשר זה - נספח ב' לתצהירו של מר יעקב מזרחי).
- יא. **המשמעות האופרטיבית של ביטול החיוב בדמי 05 לעובדי חוץ -**
1. הוצאות המחיה שמהן נגזר הבסיס שעל פיו מחושבים דמי הביטוח משקפות את ההוצאות עבור כלל חברי הקיבוץ, בין אלה המועסקים בקיבוץ ובין אלו המועסקים מחוץ לו. ברי כי גם עובדי החוץ ממשיכים לקבל טובות הנאה שונות מהקיבוץ שהן בבחינת "הכנסה רעיונית", כמו למשל - כביסה מסובסדת, אוכל מסובסד, טיפוח מדשאות, ספריה, מגורים ועוד.
 2. נקודת המוצא של תקנה 5 לתקנות הגבייה היא שכלל חברי הקיבוצים שותפים בחלוקת המטלות הקיבוציות ובמתמורה הם שותפים ברווחי הקיבוץ, אם תתקבל הטענה שלא כך המצב הרי שגם את החישוב הכולל של דמי הביטוח יש לערוך בהתאמה, דבר אשר יהיה בו גם כדי להשליך על זכויות חברי הקיבוץ לגמלאות מחליפות שכר, שכבר שולמו.
 3. בתצהירו של מר יעקב מזרחי הובהרה שיטת החישוב שהיתה נהוגה בתקופה שבמחלוקת - הבסיס לחיוב בדמי ביטוח הינו - שוויה של אספקת מחייה ושוויין של שאר ההנאות שנתן הקיבוץ מכח החברות לחבריו, בחילוק למספר החברים בו, כאשר המכנה הוא מספר כלל החברים בקיבוץ.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 אם תתקבל הטענה כי ישנם חברים שאינם תורמים דבר לקיבוץ
- 2 וישנם שאינם מקבלים דבר ממנו, הרי שיהיה נכון לקחת מכנה
- 3 שישקף את מספר החברים בהם מתחלק סף הוצאות המחייה.
- 4 הווה אומר - רק את החברים התורמים מעמלם לקבוץ ונהנים
- 5 מהוצאות המחייה או מכל טובת הנאה אחרת.
- 6 והרי יש לזכור כי המודל על פיו נקבע הבסיס לחיוב דמי
- 7 הביטוח, נועד לייצר הכנסה רעיונית בלבד לקונסטרוקציה
- 8 המשפטית המלאכותית בה ראו חבר קיבוץ כ"עובד" של הקיבוץ
- 9 ואת האחרון כמעסיקו. אם תתקבל טענת התובעים כי אותם
- 10 עובדי חוץ אינם בבחינת "עובדים בקיבוץ", בשום צורה שהיא,
- 11 לא יהיה מקום להכלילם במסגרת החישוב של בסיס החיוב
- 12 לדמי ביטוח בדרך של חלוקת כלל ההוצאות, להם הם שותפים,
- 13 בכלל. בסיס זה משקף רק את ההכנסה הרעיונית ל"עובד" של
- 14 הקיבוץ ולא את מי שאינו מוגדר על פי הקיבוץ ככזה.
- 15 חשוב לשים לב כי אין קשר בין המונה של הנוסחה, המבטא את
- 16 הוצאות המחייה, לבין מקורות המימון, המתקבלים, באופן
- 17 טבעי, גם, אך לא רק מהכנסות עובדי החוץ, שהרי לקיבוץ
- 18 מקורות הכנסה נוספים.
- 19 בנוסף, היות והקיבוץ הוא המחליט מה סכום ההוצאות אותו
- 20 הוא מעביר לחבריו, יתכן ואין כלל הלימה בין ההכנסות
- 21 המתקבלות ונרשמות בספרי הקיבוץ לבין הוצאות המחייה
- 22 הניתנות לחבריו.
- 23 כיום, תשלום דמי הביטוח מתבצע ע"י חלוקת סך הוצאות
- 24 המחייה במספר החברים ואם תערך בדיקה ביחס לכל חבר,
- 25 בזיקה להנחיה 327, הרי שנגלה שיש חברים אשר ביחס לחלקם
- 26 לא מועברים דמי ביטוח בכלל.
- 27 בשים לב לגישת התובעים, אמנם אין מקום לחייב בדמי 05 את
- 28 מי שכלל אינו תורם לקיבוץ ואף אינו מקבל מהקיבוץ דבר ואכן
- 29 בשל גישה זו שינה הנתבע את נהליו בענין זה משנת 2009 (נספח
- 30 ב' לתצהירו של מר יעקב מזרחי), אלא שבהתאמה אין מקום גם

4.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 להכלילו ב"מכנה הקיבוצי", באופן המפחית את חיוב דמי
2 הביטוח בהם מחוייבים שאר חברי הקיבוץ, כשהכוונה לאלו
3 שכן מועסקים בקיבוץ.
4 הנתבע הציג דוגמא תיאורטית המוכיחה, את טענתו כי דוקא
5 שיטת התובעים מובילה למצב שדמי הביטוח, בכללותם, בהם
6 היו/יהיו מחוייבים יהיו גבוהים יותר מאלו בהם היו מחוייבים
7 מקום שדמי 05 לא בוטלו -
8 הוצאות מחיה בקיבוץ - 35,000 ₪
9 מספר החברים בקיבוץ - חמישה, מתוכם שני חברים עובדי חוץ
10 ואינם תורמים לקיבוץ דבר ואף לא מקבלים דבר.
11 חישוב מקורי לפיו נלקחו במכנה כלל חברי הקיבוץ
12 $7,000 \times 5 = 35,000$

סוג	בסיס לתשלום	מספר חברים	סה"כ בסיס לחברים
01	7,000	3	21,000
05	$10\% \times 7,000$	2	1,400
סה"כ		5	22,400

- 13
14 לפי שיטת החישוב המוסכמת בין התובעים לבין הנתבע על
15 בסיס התחשבות בכלל חברי הקיבוץ כעובדים במסגרת הקיבוץ:
16 הקיבוץ שילם דמי ביטוח לפי החישוב הבא - 3 חברים שילמו
17 לפי קוד 01, שני חברים שילמו לפי 05 (קרי עשירית הבסיס).
18 סה"כ הבסיס בגינו ישלם הקיבוץ דמי ביטוח: 22,400 ₪.
19 לפי שיטת החישוב שתוחל אם תתקבל עמדת התובעים (לפיה
20 עובדי הקיבוץ אינם יכולים להיות חלק מהמכנה הקיבוצי שהרי
21 אינם תורמים ואינם קבלים דבר מהקיבוץ) יהיה החישוב
22 כדלקמן:
23 בסיס לחבר קיבוץ 11,667 ₪ (לפי 35,000 ₪ לחלק לשלושה
24 חברים שעובדים בקיבוץ).
25 דמי הביטוח ישולמו לפי הפירוט הבא:

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

סוג	בסיס לתשלום	מספר חברים	סה"כ לחדשים
01	11,667	3	35,000
05	0	2	0
סה"כ		5	35,000

1 סה"כ הבסיס בגינו ישלם דמי ביטוח 35,000 ₪.

2 מכאן שהבסיס לתשלום דמי הביטוח לפי החישוב הנ"ל יגדל

3 בסכום של 12,600 ₪ שהם 35,000 ₪ פחות 22,4000 ₪.

4 הנתבע הציג, מעבר לדוגמא התיאורטית, גם שני חישובי הפרשי

5 דמי ביטוח בשני תיקי קיבוצים פעילים, של שניים מהקיבוצים

6 האחד ביחס למושב שיתופי הבונים תיק ניכויים 91700522501,

7 כאשר החישוב מתייחס לחודשים 10/12-12/12.

8 הנתבע הראה כי לפי החישוב שלו, שהוא החישוב "הישן" בסיס

9 דמי הביטוח הינו 4,084 ₪ ודמי הביטוח הינם 9,759 ₪, בעוד

10 שלפי החישוב ה"חדש" (המאמץ את גישת התובעים

11 שהמשמעות שלו, בין היתר, היא הפחתת עובדי החוץ מהמכנה),

12 בסיס דמי הביטוח הינו 6,741.8 ₪ ודמי הביטוח הינם 15,078

13 ₪.

14 מה שמוביל לפער שנתי של 63,828 ₪.

15 וביחס לקיבוץ רמת השופט תיק ניכויים 90300311001

16 בסיס החישוב לפי החישוב ה"ישן" 3,850 ₪.

17 בסיס החישוב לפי החישוב ה"חדש" 5,193 ₪.

18 הפרש הבסיסים: 1,343 ₪.

19 כתוצאה מהבדל זה, יוגדלו דמי הביטוח החודשיים בסכום של

20 6,074 ₪ ובחישוב שנתי יגיע ההפרש של דמי הביטוח לסכום של

21 72,888 ₪.

22 **יב. התייחסות לטענה כאילו הנתבע התעכב בשינוי הנחייה 327?**

23 **1.** אין זה נכון שהנתבע התעכב בביטול דמי 05 זמן רב. מדובר היה

24 בתהליך ממושך ונורמטיבי אשר בחן בפריזמה רחבה את

25 התמורות שחלו בקיבוצים ובאמצעות ועדה מיוחדת שהוקמה,

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 בתיקון תקנות ובשיקול דעת שהופעל לצורך התאמת השינויים,
- 2 שסופו בשינוי ההוראה המינהלית והטלת חבות שונה על עובדי
- 3 החוץ, החל משנת 2009 ואילך (השתלשלות עניינם זו מצאה
- 4 ביטוי בתע"צ של מר יגאל ברזני, אשר צורפה לתצהירו של מר
- 5 יעקב מזרחי והיא תפורט להלן).
- 6 **2.** בחודש 5/02 הקימה הממשלה וועדה ציבורית לעניין הקיבוצים,
- 7 שנועדה לבחון את הגדרת הקיבוץ ואת התאמתה למציאות
- 8 החיים המשתנה, כמו גם אם את מכלול היחסים בין הפרט לבין
- 9 הקיבוץ כאגודה שיתופית.
- 10 **3.** מסקנות הוועדה הנ"ל אומצו, ביום 28/3/04, בהחלטת ממשלה
- 11 שמספרה 1736 ובפועל הותקנה בחודש 12/05 שורה של תקנות
- 12 מכח פקודת האגודות השיתופיות, המרכיבות יחדיו הסדר
- 13 משפטי חדש לקיבוץ ומסווגות אותו, לראשונה, על פי שלושה
- 14 סיווגים עיקריים: הקיבוץ השיתופי, הקיבוץ המתחדש והקיבוץ
- 15 העירוני (שאינו רלוונטי למחלוקת שלפנינו).
- 16 **4.** עוד קודם לוועדה הנ"ל ובשל טענות הקיבוצים בדבר התמורות
- 17 המחייבות התייחסות מחודשת לחיוב החברים בדמי ביטוח,
- 18 הוקמה, בשנת 2003, וועדה משותפת לקיבוצים, לנתבע, למס
- 19 הכנסה ולרשם האגודות השיתופיות, אשר בחנה את האפשרות
- 20 לפצל את סיווגם של חברי הקיבוץ שהינם עובדי חוץ 05,
- 21 לשניים, באופן שעובדי החוץ המועסקים גם בתורנויות
- 22 בקיבוצים יחויבו בתשלום 20% דמי ביטוח מההכנסה
- 23 הרעיונית בה חוייב חבר הקיבוץ ואילו עובדי החוץ שכלל אינם
- 24 משובצים לתורנויות, לא יחויבו כלל בדמי ביטוח ובמקביל,
- 25 יאבדו את הכיסוי הביטוחי.
- 26 הנתבע החליט שלא לקבל את החלוקה הזאת מתוך דאגה
- 27 לאותם עובדי חוץ שיאבדו את הכיסוי הביטוחי שלהם, בגין
- 28 פעילותם בקיבוץ.
- 29 **5.** הנתבע לא סבר שיש להסתפק בעיגון התמורות שעברו
- 30 הקיבוצים בתקנות האגודות השיתופיות בשנת 2005 וכדי לוודא

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 שכל החברים ימשיכו להנות מכיסוי ביטוחי, עמד על כך שיש
- 2 לבצע שינוי חקיקתי ביחס לחיוב חברי הקיבוצים בדמי ביטוח -
- 3 כפי שהדבר מוצא ביטוי במצגת שהוצגה על ידי מנהל המחקר
- 4 והתכנון של הנתבע, בשנת 2006, מר בנדלק (צורפה לתצהירו של
- 5 מר מקלר).
6. בין נציגי הקיבוצים, שביקשו לשנות את הנחייה 327
- 7 ובאמצעותה לשנות גם את דמי הביטוח שנקבעו לעובדי החוץ,
- 8 לבין הנתבע התקיים דיאלוג, אשר סופו, בפנייתו של ר"ח - מר
- 9 רייכמן, יו"ר ועדת המיסוי הקיבוצית, לנתבע, בחודש מאי 2008,
- 10 פניה שגררה הצעה שהציע הנתבע ושהתקבלה, בסופו של דבר -
- 11 בנובמבר 2008, על ידי הקיבוצים.
7. ההצעה הביאה לשינוי ההוראה המינהלית וביטאה את רצון
- 12 הנתבע לוודא כי העדר הכיסוי הביטוחי הנוסף לעובדי חוץ
- 13 יתגבש באופן ברור ויוחלט במסגרת אסיפות חברים של כל
- 14 קיבוץ וקיבוץ.
- יג. מהן השלכות ביטול הכיסוי הביטוחי?
1. התקופה בגינה תובעים הקיבוצים מהנתבע להשיב להם את דמי
- 17 05, היא תקופה שבפועל זכו כל חברי הקיבוצים, לרבות עובדי
- 18 החוץ, לכיסוי ביטוחי נרחב וכולל וגם השבת גמלאות ששולמו
- 19 על ידי הנתבע, לתקופה זו, בגין השכר הרעיוני (שבוטח
- 20 באמצעות 05) לא יכולות להשיב את ההנאה שניתנה לכלל
- 21 החברים בגין הכיסוי הביטוחי המלא שניתן להן בהיותם חברי
- 22 קיבוץ.
2. כל שינוי בשיטת חישוב דמי הביטוח באופן המוצע ע"י
- 24 התובעים, בעד תקופות העבר, משמעו - שינוי לרעה בחישוב
- 25 הגמלאות ששולמו ומשולמות לחברים בקיבוצים, באופן הבא:
- 26 **תגמולי מילואים** - לפי רישומי הנתבע, ביחס לתקופה שמחודש
- 27 10/08 ועד 12/08 נמצאו 199 מקרים של משרתי מילואים
- 28 שתגמול המילואים שולם להם גם לפי שכרם מחוץ לקיבוץ וגם
- 29 לפי השכר הרעיוני שדווח במסגרת דמי 05.
- 30

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 בקבוצה זו 14 משרתי מילואים הבאים מתשעה מבין התובעים
2 (ולענין זה קיים פירוט בתע"צ של מר ברזני המצורפת כנספח ג'
3 לתצהירו של מר יעקב מזרחי).
- 4 **ענף האמהות** - בתקופה שמחודש 10/08 ועד לחודש 12/08,
5 שולמו דמי לידה בעד 166 חברות קיבוץ אשר היו עובדות חוץ
6 (ובהתאם שולמו בגין גם דמי 05).
- 7 **נפגעי עבודה** - בענף זה לא ניתן לבצע שליפה מרוכזת של
8 נתונים, אך בדיקה מדגמית העלתה כי ולמו גמלאות עבור 190
9 מובטחים אשר ביניהם שניים המשתייכם לתובעים.
- 10 **3.** אין זה נכון כי ההשלכה הביטוחית קיימת רק ביחס לגמלאות
11 מחליפות שכר שכן מי שטוען כי הוא אינו מועסק כלל בקיבוץ
12 ולכן אינו צריך לשלם דמי ביטוח אילו לא לפי הבסיס החלקי
13 של דמי 05 ויהפוך למובטל - יוכר במעמד של לא עובד ולא
14 עצמאי, סטאטוס אשר לו מספר השלכות ביטוחיות. למשל
15 במבחני הזכאות הנערכים לנשים בענף הנכות הכללית – למי
16 שאינה עובדת ואינה עצמאית (עקרת בית) נערכים מבחנים
17 שונים מאלו הנערכים למי שעובדי או שהינו עובד עצמאי.
- 18 **4.** אין זה נכון שהחיוב בדמי הביטוח הנוספים מהווה הפליה
19 אסורה לעומת נישומים אחרים באופן שהיא בבחינת ענישה
20 מינהלית הגורמת להתעשרות שלא כדין שכן מדובר ברכישה של
21 זכות לכיסוי ביטוחי. עובד החוץ, במסגרת חברותו בקיבוץ,
22 מכוסה גם בפעילויות שהוא מבצע עבור הקיבות מתוקף חברותו
23 ובשל מערכת היחסים המיוחדת שעמדה בבסיס האידילוגיה
24 של הקיבוץ המסורתי. זאת בניגוד לבן עיר שכל שיש לו היא
25 הכנסתו מעבודה אותה הוא מבצע ובגינה הוא מכוסה מהפן
26 הביטוחי.
- 27
- 28 **8. המסגרת הנורמטיבית**
- 29
- 30 סעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי קובע, כאמור לעיל, כי:

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 "לענין חוק זה רואים חבר אגודה שיתופית העובד במפעל
2 האגודה או מטעמה כעובד ואת האגודה רואים כמעבידו;
3 ואולם בחבר אגודה שיתופית שהיא קיבוץ או מושב
4 שיתופי רואים את החבר כעובד ואת הקיבוץ או המושב
5 השיתופי כמעבידו, אם הבחר עוסד בתפקידו במסגרת
6 סידור העבודה ולא על פי התקשרות אישית בינו ובין
7 מעביד אחר, אף אם התפקיד מבוצע במפעל האגודה או
8 מטעמה".
- 9
- 10 סעיף 342 (ב) לחוק הביטוח הלאומי, המתייחס להטלת חבות בתשלום דמי
11 ביטוח לאומי שעה שישנם שני מעסיקים, קובע כי: "היה המבוטח עובד אצל
12 מעבידים שונים, ישלם, כל אחד מהם את דמי הביטוח".
- 13
- 14 על רקע הגדרת העבוד שבסעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי ועל רקע חובת תשלום
15 דמי ביטוח, ביחס למבוטח העובד אצל שני מעסיקים, ברי כי היה בסיס חוקי
16 והיגיון בחיוב הקיבוצים בתשלום דמי ביטוח עבור חבריהם, אשר עבדו מחוץ
17 לקיבוץ אך ביצעו גם מטלות/עבודות במסגרת הקיבוץ.
- 18 סעיף 344(א)(3)(1), קובע כי הכנסה של חבר באגודה שיתופית העובד במפעל
19 האגודה, תקבע בהתאם להוראות השר בתקנות.
20 ואכן השר תיקן תקנות ובמסגרת תקנה 5(ב) לתקנות הביטוח הלאומי:
21 "לענין סימן ב' לפרק ט"ו לחוק תהיה הכנסתו של
22 חבר קיבוץ צירופם של רכיבים אלו:
- 23 (1) שוויה של אספקת המחיה ושווין של שאר
24 הנאות שנתן הקיבוץ מכוח החברות לחבריו
25 ולמי שהחברים היו זכאים בעדם לנקודות
26 זיכוי על פי סעיף 37 לפקודה או לנקודות
27 קיצבה על פי סעיף 40 לפקודה בשנה
28 השוטפת, מחולק במספר כלל חברי הקיבוץ
29 בגמר אותה שנה..

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

9. הוראה/הנחייה 327

ב. לנוכח השינויים המבניים בקיבוצים, שחלו במהלך השנים, נדרשו
הקיבוצים והנתבע להגיע להסדר שיעניק לכלל חברי הקיבוץ כיסוי

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 ביטוחי, תוך התחשבות והקדשת תשומת לב לסוגים השונים של
2 החברים (נכים, זקנים ועוד) וגם לעובדי החוץ המשלמים דמי ביטוח
3 לאומי משכרם בגין עבודת החוץ שביצעו.
- 4 **ג.** זה הרקע על בסיסו באה לעולם הוראה 327 (להלן: "**הוראה 327**" או
5 "**הנחיה 327**"), כאשר הקיבוצים ביקשו לבטח את עובדי החוץ, כדי
6 לאפשר להם להיות מכוסים בכיסוי ביטוחי ולקבל גמלאות מחליפות
7 שכר מקום או יארע להם אירוע ביטוחי כלשהו.
- 8 **ד.** החשש של הקיבוצים היה שחבריהם יוותרו ללא ביטוח סוציאלי,
9 בזמנים בהם הם ממלאים את תפקידם כחברי קיבוץ ולכן הוסכם כי
10 עובד חוץ שילם דמי ביטוח מלאים בגין מלוא הכנסתו מעבודה מחוץ
11 לקיבוץ, כמו כל עובד שכיר בישראל ובנוסף שולמו עבורו, על ידי
12 הקיבוץ, דמי ביטוח לאומי, הם דמי 05, בגין עבודתו החלקית במערך
13 התורנויות/גיוסים שבקיבוץ.
- 14 בנקודה זו יצויין כי השתכנענו כי ההוראה הנ"ל היא יציר משותף של הנתבע
15 ושל הקיבוצים אשר רצו לוודא כי גם לעובדי החוץ, יהיה כיסוי ביטוחי, מקום
16 בו ייפגעו במהלך עבודות/תורנויות/גיוסים שיבצעו בקיבוץ וכי מדובר בהוראה
17 אשר במועד בו "נולדה" שירתה גם את אינטרסים של הקיבוצים.
- 18
- 19 **10. הצגת הדברים שמצאו ביטוי בחלק מהתצהירים שהוגשו מטעם התובעים:**
- 20
- 21 **תצהירו של רו"ח בועז מקלר** - ביטול דמי 05 מחודש ינואר 2009, אינו אלא
22 תגובה איטית ומאוחרת של הנתבע למציאות עובדתית חד משמעית
23 שהשתרשה שנים קודם לכן בקיבוצים ולכל המאוחר בשנים 2002-2003, על
24 פיה חברים שהינם עובדי חוץ אינם נדרשים להקריב מזמנם וממרחם בגיוסים
25 ובתורנויות בקיבוץ.
- 26 במקביל לדרישה להפסקת גביית דמי 05 היו קיבוצים שנקטו, עצמאית,
27 בהפסקת תשלום זה, דבר שגרר תגובה קשה של הנתבע, לרבות הטלת צווי
28 עיקול על פי פקודת המיסים (גביה)

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

1 כבר בחודש 10/04 התקיימה ישיבה בין מנכ"ל הנתבע, דאז - מר בן-שלום
2 וראשי הנתבע לבין מנכ"ל ברית פיקוח, רו"ח רייכמן ומר שטנגר, כאשר כבר
3 בישיבה זו הועלה העיוות וחוסר התוחלת שבחיוב דמי 05.
4 במסגרת הישיבה סוכם כי "מר עוזי שטנגר פועל להשגת הסכמות, כולל זו של
5 רשם האגודות לגבי ביטול מעמד 05 וגביית דמי ביטוח בגינם, עם קבלת עמדת
6 הרשם, תיקבע עמדת הביטוח הלאומי, בהקדם" (סיכום פגישה - נספח 4
7 לתצהירו של רו"ח מקלר).
8 במסמך "הצעת המוסד לביטוח לאומי לשינוי במעמד החבר בקיבוץ המתחדש"
9 (נספח 5 לתצהירו של רו"ח מקלר), ניתן לראות שאחת ההסכמות היתה
10 ש"עובד חוץ בלבד (משרה מלאה), כי "בקיבוץ המתחדש לא ייגבו דמי ביטוח
11 לאומי מעבר לדמי הביטוח הלאומי המשולמים מכח הסכם העבודה הרגיל
12 אצל המעביד החיצוני וזאת להבדיל מ"קיבוץ שיתופי" בו יימשך משטר דמי
13 05".
14 לשיטתו של רו"ח מקלר הסיווג בין קיבוץ מתחדש לקיבוץ שיתופי אינו רלוונטי
15 לצורך ההסכמה שכן יכול שיהיה קיבוץ שיתופי שהוטלו בו התורנויות
16 והגיוסים ולכן לא היה מקום להמשיך לגבות בו את דמי 05.
17 בתאריך 12/9/07 פנו הקיבוצים אל סמנכ"ל הגבייה והביטוח בנתבע - מר
18 ברזני, בבקשה להפסיק את דמי 05 בקיבוצים ובמושבים שיתופיים בהם בוטל
19 סידור העבודה (נספח 6-א לתצהירו של רו"ח מקלר).
20 בתאריך 14/10/07 הגיב מר ברזני לפניה הנ"ל והבהיר עמדתו לפיה השינויים
21 המוצעים בפניה דורשים תימוכין בחוק ובתקנות במוסד לביטוח לאומי, שכן
22 על פי המצב החוקי הקיים אין הבחנה בין הקיבוץ השיתופי לקיבוץ המתחדש.
23 מר ברזני הוסיף והבהיר בתשובתו כי הנתבע יוזם תיקוני חקיקה וכשהתהליך
24 המשפטי לתיקון החקיקה יסתיים, ניתן יהיה להודיע עת הכללים החדשים
25 שיחולו על הקיבוץ המתחדש בנוגע לדמי ביטוח (נספח 6-ב לתצהירו של רו"ח
26 מקלר).
27 לשיטתו של רו"ח מקלר, עמדתו של מר ברזני, בטעות יסודה שכן אין ולא היה
28 צורך בתיקון חקיקתי כדי לבטל את דמי 05, כפי שהשינויים האחרים שנעשו
29 בהנחיית 327 לא חייבו שינוי חקיקתי.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 במסגרת התשובה שנתן הנתבע במסגרת בג"צ 8583/07 **קיבוץ אלומות ואח' -**
- 2 **המוסד לביטוח לאומי**, הוא הודה כי מדובר בסכסוך שעוסק בפרשנות החוק
- 3 ותקנותיו. ואכן גם התובעים מסכימים שזו המחלוקת כאן, אלא שלשיתם,
- 4 העובדה כי הנחיית 327 קפאה על משריה ושיקפה מציאות שאבד עליה הכלח
- 5 אינה מעלה ואינה מורידה שכן אין קדושה בהנחיה מינהלית שהיא בבחינת
- 6 אמצעי עזר ליישום הוראות החוק, הקובעות, במקרה שלפנינו שאין חובת
- 7 תשלום דמי ביטוח על מעביד אלא על עבודה ולא על אי עבודה – ולא על
- 8 שרידים מהעבר של "תורנויות" ו"גיוסים", אשר חדלו להתקיים כבר לפני
- 9 שנים רבות.
- 10
- 11 **תצהירו של מר ראובן ברזילאי -** העובד, שנים רבות, בברית פיקוח 2000 אגודה
- 12 שיתופית בע"מ.
- 13 החיוב בדמי 05 נוצר על רקע מציאות מסויימת לפיה, מרבית מעובדי החוץ
- 14 נדרשו להשתלב במערך הגיוסים והתורנויות, כחלק אינטגרלי ממערך
- 15 התעסוקה והתפעול של הקיבוץ והיות ולצרכי חוק הביטוח הלאומי, חבר
- 16 קיבוץ הוא עובד, הרי שהיה צורך לכמת את הכנסתו אצל מעסיקו הנוסף, הוא
- 17 הקיבוץ. כאשר כימות זה שהועמד על 10% נבע מתוך הסכמה הדדית של
- 18 הנתבע ושל נציגי התנועה הקיבוצית, באשר להיקף העבודה שמבצעים עובדי
- 19 החוץ, במסגרת הקיבוץ.
- 20 גם בזמנים שדמי 05 שולמו, היו חברי קיבוץ, עובדי חוץ בגינם לא שולם ביטוח
- 21 זה, למשל חברי קיבוץ אשר שימשו כקצינים וכמפקדים במערך הלוחם בצה"ל
- 22 ואשר קיבוציהם פטרו אותם ממערך התורנויות והגיוסים וכן חברי קיבוץ
- 23 אשר שימשו כעובדים מגויסים בשכר מלא במסגרת התנועות הקיבוציות
- 24 במטה בתל אביב - עובדה זו מוכיחה כי בהעדר עבודה במסגרת הפנימית של
- 25 הקיבוץ, אין כל טעם ואין כל היגיון בהטלת נטל נוסף של דמי ביטוח לאומי על
- 26 הקיבוצים, עבור עבודה שלא נעשית ולא מתקיימת במסגרת הפנים קיבוצית.
- 27 רצונם ובקשותיהם של הקיבוצים להשתחרר מדמי 05, בסמוך למועד בו בוטלו
- 28 אצלם מערכי התורנויות והגיוסים נבסע מהקושי של הנתבע להתמודד עם
- 29 האתגר של התרוקנות דמי 05 מתוכנם ועל רקע הקושי המינהלי והטכני
- 30 להבחין בין הקיבוצים השיתופיים הקלאסיים שהלכו והתמעטו ואשר בהם

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 נשמר מערך התורנויות והגיוסים לבין הקיבוצים בהם בוטלו מערכים אלו, כן
- 2 עלה החשש משינוי בנוהל מושרש בפרקטיקה של הנתבע.
- 3 יש לשים לב שאין קשר בין שאלת חיוב דמי 05 לבין שאלת חישוב בסיס
- 4 התשלום של הקיבוץ לנתבע שכן השכר שמקבל עובד החוץ נרשם בספרי
- 5 הקיבוץ ומגדיל את ההכנסה הממוצעת המיוחסת לחברי הקיבוץ.
- 6 **תצהירו של רו"ח אבנר עופר** - החיוב בדמי 05 הוא שריד הסטורי בגינו
- 7 המשיכו הקיבוצים לשלם עבור כל עובדי החוץ דמי ביטוח נוספים וזאת עבור
- 8 עבודה שכבר מזמן לא מתקיימת, כאשר לידתו של החיוב היתה על רקע
- 9 מציאות אמפירית-פיזית, שהיתה נכונה אותה עת, על פיה, עובדי החוץ הועסקו
- 10 הן על ידי מעסיקים החיצוני ובאופן חלקי גם על ידי מעסיקים האחר - הקיבוץ.
- 11 מציאות זו, שהיתה נכונה לקיבוץ הקלאסי, חייבה את הקונסטרוקציה
- 12 המשפטית שהתייחסה לסעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי, אך היות והיא כבר
- 13 אינה קיימת, ביחס לתובעים, לא היה מקום להמשיך ולחייבם בתשלום דמי
- 14 05 והיות והנתבע המשיך לחייב את הקיבוצים בתשלום זה, עד ינואר 2009 הרי
- 15 שעליו להחזירו להם.
- 16 למעשה, הנחייה 327, שאפה לתרגם את המצב היסודי של כפל מעסיקים (סעיף
- 17 324(ב) לחוק הביטוח הלאומי, למציאות הקבוצית, מכאן שמרגע שהמציאות
- 18 הקיבוצית השתנתה ואין כבר מצב הדומה לכפל מעסיקים, לא היה מקום
- 19 ולהמשיך ביישום הנחייה 327 בכל הקשור לגביית דמי 05.
- 20 בחודש 10/07 עתרו התובעים לבג"צ אלא שהוא הורה על העברת הסכסוך
- 21 לבית הדין האזורי לעבודה.
- 22 למעשה, התובעים טענו, לפני ערכאה שיפוטית, כבר בשנת 2007 ואף קודם לכן,
- 23 שלא לפני ערכאה שיפוטית, כי המשך דרישת הנתבע לדמי 05, בגין עבודה
- 24 שכבר אינה מתבצעת, נוגדת את ההגיון וסותרת את העקרון החוקתי על פיו
- 25 מס או אגרה חייבים להתבסס על חוק ועל יסוד פעולה כלשהי.
- 26 מכאן שיש לחייב את הנתבע להשיב לקיבוצים את דמי 05 שגבה מהם גם
- 27 לאחר שבוטל אצלם מערך התורנויות והגיוסים, כאשר ברור שיש להפחית
- 28 מסכום ההשבה את רכיב הגמלאות-מחליפות שכר, אשר הוגדלו, ככל
- 29 שהוגדלו, עקב תשלום דמי 05.
- 30

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

11. **הצגת הדברים שמצאו ביטוי בחלק מתצהירי הנתבע ומתעודות עובד הציבור**
 2 **שהוגשה, על ידו**
 3
 4 **תצהירו של מר יעקב מזרחי - מנהל אגף גבייה מעסיקים בנתבע.** בהתאם
 5 לסעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי, שנחקק כבר בשנת 1956, ואשר לא היה נדרש
 6 אילו התקיימו יחסי עובד - מעסיק בין חבר הקיבוץ לקיבוץ, רואים את חברי
 7 הקיבוצים המועסקים "על פי סידור העבודה של הקיבוץ" ואת הקיבוץ
 8 כמעסיקים.
 9 מאז נחקק החוק, מרכיב ההכנסה החייבת בדמי ביטוח, התבסס על הוראות
 10 החוק הנוגעות לעובד ובהתאם נגבו ושולמו דמי הביטוח, כאשר יש 320
 11 קיבוצים ומושבים שיתופיים ומרביתם עדיין משלמים עבור חבריהם לפי
 12 הוראות אלה, החלות על "עובד" להבדיל מ"עצמאי".
 13 לולא הוראה 327 המעגנת את חבות התשלום בגין דמי ביטוח ושהינה הסדר
 14 אליו הגיעו הצדדים, בהסכמה, היה כל חבר צריך לשלם דמי ביטוח מלאים.
 15
 16 **תע"צ מר ברזני - סמנכ"ל ביטוח וגבייה.**
 17 ועדה משותפת שהוקמה לבחינת נושא העדר הכיסוי הביטוחי לעובדי חוץ,
 18 אשר הועסקו, בצורה כזו או אחרת, בקיבוץ, קבעה כיצד יש לסווג מבוטחים
 19 חברי קיבוץ בהתאם למצבם התעסוקתי בקיבוץ ומחוצה לו ובכלל זה קבעה כי
 20 יהיה דיווח על מי שישווג כסוג 05. סיווג זה היה מוסכם על הקיבוצים כפי
 21 שהדבר עולה ממסמך שהוצא על ידיים בחודש 11/86 ובהמשך גם בחודש 5/90
 22 (המסמכים צורפו לתע"צ).
 23 בשנת 2003 בחנה וועדה משותפת אשר כללה גם נציגים מטעם הנתבע, מטעם
 24 הקיבוצים, מרשם האגודות השיתופיות ומס הכנסה, אפשרות לערוך תיקון
 25 בהסכם, באופן שיפוצל לשניים הסיווג של חברי קיבוץ שהועסקו מחוץ לקיבוץ
 26 (עובדי החוץ בגינם משולמים דמי 05).
 27 היות והאפשרות לביטול 05 ביחס לעובדי החוץ אשר אינם מבצעים תורנויות,
 28 היתה משאירה אותם בלא כיסוי ביטוחי, החליט הנתבע שלא לבצע את
 29 התיקון עליו דובר.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

1 בדיעבד התברר לנתבע שמאז שנת 2004, קיימים קיבוצים מסויימים (חלק
2 מהתובעים), אשר הפסיקו, על דעת עצמם לשלם את דמי 05.
3 לקראת שנת 2007, פנו נציגים של חלק מהקיבוצים, לנתבע וביקשו להפסיק
4 לשלם דמי 05 עבור עובדי החוץ אשר אינם נוטלים חלק במערך התורנויות
5 והגיוסים.
6 במאי 2008 פנה רו"ח רייכמן, המייצג חלק מהקיבוצים וביקש להחיל הסדר
7 לפיו כל חבר יבוטח בהתאם להיקף משרתו. הנתבע קיבל הצעה זו וההסדר
8 הנובע מהצעה זו החל להיות מיושם בחודש 1/09.

12. התייחסות לפסיקה

11
12 **פסק דין כרמי** - במסגרת פסק דין קבע ביה"ד הארצי כי ניכוי 10% מדמי
13 האבטלה להם זכאים המשיבים בשל הכנסה רעיונית נעשה על בסיס סעיף
14 176(א) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 ועל בסיס תקנה 5
15 לתקנות הנ"ל. בתי הדין האזוריים יצאו מנקודת מוצא לפיה ניכוי מדמי
16 אבטלה יכול להיעשות מהכנסה הנובעת מעבודה או ממשלח יד, אך לא
17 מהכנסה רעיונית הנובעת מעצם החברות בקיבוץ ולא מעבודה בו, לפי סעיף
18 176א לחוק הנ"ל. זהו פשט הכתוב, אך פירוש זה מתעלם מהמציאות
19 ההסכמית בה פעלו המוסד והקיבוצים. לפי המציאות ההסכמית, נקודת
20 המוצא היא שחבר קיבוץ עובד חוץ היה צפוי להיקרא למשימה בקיבוץ גם אם
21 לא עבד בו באופן סדיר, ולכן הייתה הצדקה לבטחו גם על בסיס ההכנסה
22 הרעיונית. המחוקק קבע הוראות מיוחדות לתשלום דמי ביטוח לחברי קיבוץ.
23 עבור חברי קיבוץ העובדים בענפי הקיבוץ השונים (להלן: עובדי פנים) שילם
24 הקיבוץ דמי ביטוח לאומי לפי סיווג מיוחד (סיווג 01). עבור עובדי חוץ,
25 המבוטחים בביטוח לאומי באמצעות המעסיק החיצוני, ואשר עבורם משלם
26 המעסיק החיצוני על בסיס משכורתם מידי חודש תשלומים לביטוח לאומי,
27 שילם הקיבוץ לביטוח לאומי תשלום מופחת כחברי קיבוץ, בנוסף לתשלומים
28 ששילמו חברים אלו דרך המעסיק החיצוני (סיווג 05). הסדר זה הוא זה שהיה
29 בתוקף במועד הגשת תביעות המשיבים.

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 החל משנת 2009 חלו שינויים בנתוני הדיווח והתשלום לביטוח לאומי. בין
- 2 השינויים שנקבעו הוחלט כי עבור עובדי חוץ יפסיק הקיבוץ לדווח למוסד. אלא
- 3 שהקיבוצים המשיכו לדווח למוסד על עובדי החוץ כחברי הקיבוץ. כלומר הוצג
- 4 מצג על ידי הקיבוצים כי עולם כמנהגו נוהג. כל עוד הקיבוץ המשיך לדווח עבור
- 5 חבריו למוסד, הרי שההכנסה הרעיונית הנזקפת לחברים הינה בדין, וניתן
- 6 לנכות בעדה מדמי האבטלה. לפיכך, בדין ניכה המוסד 10% מדמי האבטלה
- 7 להם זכאים המשיבים. צורת הדיווח של הקיבוצים למוסד עובר לשנת 2009
- 8 לא שונתה. בטרם שינה המוסד את נהלי הדיווח בשנת 2009, עובדי חוץ
- 9 בקיבוצים היו מסווגים בסיווג 05 לפיו סכום התשלום שישולם בעדם יהיה
- 10 10% מהסכום שמשולם לפי סיווג 01. בנסיבות העניין, די בכך שהקיבוץ משלם
- 11 עבור עובדי החוץ 10% מהסכום שהוא משלם על עובדי פנים, כדי שהדבר
- 12 ייחשב כהטבה הניתנת באותו גובה, וזאת כל עוד לא נקבע הסדר שונה בעניין,
- 13 ואפילו אם אין קורלציה בין דיווח זה להטבות שמקבל החבר בפועל מהקיבוץ.
- 14 לאור האמור, המוסד ינכה מדמי האבטלה להם זכאים המשיבים 10% בגין
- 15 הכנסה רעיונית.
- 16
- 17 **לטענת התובעים** - תוצאת פסק הדין מתבססת על המצב העובדתי שהיה נכון
- 18 לאותם מקרים שהובאו לפני בית הדין ואשר אינו דומה למצב העובדתי
- 19 במקרה שלפנינו.
- 20 מעבר לטענות שהעלו התובעים כנגד פסה"ד שניתן בפרשת כרמי הם טענו כי
- 21 גם אם תתקבל כנכונה הקביעה לפיה "**הקיבוצים שילמו עבור המשיבים דמי**
- 22 **ביטוח בהתאם לסיווג 05**" (סעיף 52 לפס"ד כרמי) הרי שהמדובר על הקיבוצים
- 23 שהיו חלק מפס"ד כרמי - גבעת ברנר ובית אורן ולכן קביעה זו אינה יכולה
- 24 לחייב את התובעים כאם שהצהירו בהצהרות שלא נסתרו, כי דיווחו כלל או
- 25 כי הודיעו לנתבע שאינם מתכוונים לדווח ולשלם דמי ביטוח מסוג 05, או כי לא
- 26 היה קיים מערך תורנויות במסגרתם.
- 27 במקרה של התובעים, להבדיל מהקיבוצים בפס"ד כרמי, אשר ביחס אליהם
- 28 קבע ביה"ד כי הם: "**המשיכו לדווח למוסד על חברים אלה, עובדי החוץ כחברי**
- 29 **הקיבוץ, במילים אחרות הוצג מצג על ידי הקיבוצים כי עולם כמנהגו נוהג**", הובהר

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 והוכח כי התובעים פנו אל הנתבע בדרישה להפסיק את החיוב בדמי 05 כאשר
- 2 חלקם אם הפסיק לשלם חיוב זה.
- 3 התובעים ציינו כי גם אלו מביניהם שהמשיכו לשלם את דמי 05, עשו זאת לא
- 4 מתוך מחשבה שמדובר בתשלום צודק אלא מתוך שהונחו שלא להפסיק לדלם
- 5 חיוב זה עד לגיבוש הסכמה עם הנתבע, אך אין בתשלום זה כדי להעיד על קיום
- 6 מערך התורנויות או הגיוסים, שכן מערכים שכאלה אינם מתקיימים בתובעים
- 7 כבר מספר לא מבוטל של שנים.
- 8
- 9 **לטענת הנתבע בפס"ד כרמי, נתן ביה"ד הארצי גושפקנא לעמדת הנתבע, שכן**
- 10 **הוא שלל את גישת הקיבוצים שביקשו שלא לנכות 10% מדמי האבטלה בגין**
- 11 **ההכנסה הרעיונית שניתנה לאותם חברי קיבות שהועסקו כעובדי חוץ, במשרה**
- 12 **מלאה, בקובעו, ביחס להסדר המגולם בהוראה 327 כי למרות שהיה צורך**
- 13 **בשינוי ההסדר בכל הנוגע לחברי הקיבוץ שלא הועסקו כלל בקיבוצים: "לא די**
- 14 **להתלות בכך שהיה צורך בשינוי, ולקבוע כי אף הוסדר השינוי הוא כבר החל**
- 15 **לחול. אכן, הרציונאליים העומדים בבסיסו ייתכן ונכונים אף לגבי המשיבים, ברם**
- 16 **כל עוד לא הוסדר השינוי בסיווג, באופן רשמי, אין הוא חל עליהם.. במילים**
- 17 **אחרות, הוצג מצג על ידי הקיבוצים כי עולם כמנהגו נוהג ומן הסתם בעיקרו של**
- 18 **דבר, הכל נהנו מהסדר זה.."**
- 19 הנתבע הוסיף וטען כי בית הדין הארצי הוסיף וקבע כי "כל עוד לא הוסדר
- 20 מעמדם של עובדי חוץ, המאפשר לקיבוצים השונים, לאחר בחינת מכלול
- 21 השיקולים, להוציאם ממכסת החברים המדווחים למוסד, על כל המשתמע מכך
- 22 עובדי חוץ אלו נחשבים כחברי קיבוץ שיש להם 'הכנסה רעיונית', יתכן שקו הגבול
- 23 הוא הסדר 2009 ככל שנתמלאו כל הסייגים הכלולים בהחלתו".
- 24 וכן הפנה לקביעות נוספות של בית הדין, אשר התייחסו לתקופת המעבר בין
- 25 הקיבוץ הישן לבין הקיבוץ החדש, תקופה הטומנת בחובה קשיים, אך: "אין
- 26 בכך כדי לאפשר למבוטחים לאחזה את החבל בשני קצותיו, דהיינו, גם להינות,
- 27 לאורך שנים מההסדרים המיוחדים שיש בין הקיבוצים למוסד וגם לטעון שסיבות
- 28 ספציפיות אין להחילם".
- 29 וכן, בסעיף 66 לפסה"ד: "די בכך שהקיבוץ משלם עבור עובדי החוץ 10% מהסכום
- 30 שהוא משלם עבור עובדי הפנים, כדי שהדבר ייחשב כהטבה הניתנת באותו הגובה

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 וזאת כל עוד לא נקבע הסדר שונה, בעניין ואפילו אם אין קורולציה בין דיווח זה
- 2 להטבות שמקבל חבר הקיבוץ בפועל".
- 3
- 4 בעב"ל 762/07 המוסד לביטוח לאומי - קיבוץ הזורע (להלן: "פסק דין הזורע")
- 5 - נסוב הדיון אודות השאלה האם זכאים אלמנים חברי קיבוץ, שבמועד המזכה
- 6 אותם בקצבת שארים, לא עבדו בקיבוץ בעבודה כלשהי, לקצבת שארים
- 7 בנסיבות בהן הכנסתם מרנטה ומקצבת זקנה עולה על 57% מהשכר הממוצע
- 8 במשק..
- 9 בית הדין הארצי לעבודה פסק כי בצד ההוראה הכללית שבסעיף 1(א) לתקנות
- 10 הביטוח הלאומי (קביעת הכנסה בביטוח זקנה ושארים) התשל"ז-1976 (להלן:
- 11 התקנות) נקבעה תקנה 5 לתקנות שעניינה "חישוב הכנסה של חבר קיבוצים
- 12 ומושבים שיתופיים". המשיבים טוענים כי לגדרי התקנה נכנסים כל חברי
- 13 הקיבוץ, לרבות חברי קיבוץ שהינם גמלאים ואינם מועסקים בעבודה כלשהי
- 14 בקיבוץ. טענת המשיבים היא כי המושג "סידור עבודה" שבתקנה 5 לתקנות,
- 15 צריך לפרשו ככל עבודה או תעסוקה (כולל אישור להעדר יכולת עבודה או
- 16 תעסוקה) הנעשית במסגרת הארגונית של קיבוץ ולתכלית הקיבוצית
- 17 המשותפת. ואולם המשיבים מתעלמים מתנאי נוסף הקבוע בתקנה 5, והוא כי
- 18 החבר עוסק בתפקידו במסגרת סידור העבודה. לשון החוק ברורה ומתנה את
- 19 כניסתו של חבר קיבוץ לגדרה של תקנה 5 בהיותו עובד. במקרה זה לא עסקו
- 20 המשיבים מטעם הקיבוץ בעבודה כלשהי, ולכן לא מתקיים לגביהם התנאי של
- 21 עוסק בתפקידו במסגרת סידור העבודה, שכן היו גמלאים. מי שאינו עובד לא
- 22 ניתן להגדירו כעובד. לפיכך ומשתקנה 5 לתקנות אינה חלה, יש לחשב את
- 23 הכנסת המשיבים בהתאם לעקרונות שבתקנה 1(א) לתקנות, היינו יש לייחס
- 24 לכל אחד מהמשיבים את הכנסתו בקצבת זקנה ומרנטה (שאינה פטורה ממס).
- 25
- 26 התובעים טענו כי בהקבלה לפס"ד קיבוץ הזורע, בו נקבע כי: "תקנות קביעת
- 27 הכנסה יחדו בתקנה 5 לתקנות אלה חישוב מיוחד של ההכנסה לגבי חברי
- 28 הקיבוצים העובדים בתחום הקיבוץ עצמו עבור הקיבוץ ללא קבלת שכר. זהו סוג
- 29 מיוחד שרק לגביו יחדה תקנה 5 לתקנות קביעת הכנסה חישוב הכנסה יחודי. כל מי
- 30 שאינו נכלל באותו סוג מיוחד, גם אם חבר קיבוץ הוא, יש לחשב את הכנסתו
- 31 "כאחד האדם" על פי תקנה 1(א) לתקנות קביעת הכנסה. משחזלו המשיבים לעבוד

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

1 בקיבוץ והיו לגמלאים של הקיבוץ, ניטלה מהם הפריבילגיה, לחישוב הכנסתם על
2 פי הוראת תקנה 5..שכן אין כל הצדקה לערוך לגביהם חישוב מיוחד של ההכנסה
3 המיוחדת לחברי קיבוץ עובדים, שאינם מקבלים שכר ובשל כך לא ניתן להעריך את
4 שכרם, בניגוד למשיבים אשר אינם עובדים כלל", הרי גם עובדי החוץ, אשר
5 בדומה לגמלאים ולסיעודיים, אינם עובדים בקיבוץ, כאשר אין משמעות
6 לעובדה שהראשונים אינם עושים זאת בשל כך שבטל מערך התורנויות
7 והגיוסים, אין מקום לחייב בתשלום 05 שכן אחרת יוצר מצב לא סביר לפיו,
8 ככל שהדבר נוגע לתשלום גמלאות, יטען הנתבע, את שטען בפס"ד הזורע -
9 שחבר שאינו עובד בקיבוץ, אינו זכאי למבחן ההכנסה החל על חבר הקיבוץ
10 ולכן אינו זכאי לגמלה (טענה שהתקבלה על ידי בית הדין הארצי) בעוד שבכל
11 הקשור לחבר קיבוץ שאינו עובד בקיבוץ, לדוגמא עובד חוץ, בקיבוץ שכבר לא
12 מתקיימים בו תורנויות וגיוסים, ימשיך להיות מחוייב בדמי ביטוח, כאילו היה
13 עובד בקיבוץ.

14
15 בעב"ל 280/98 קיבוץ אור הנר ואח' - המוסד לביטוח לאומי - שעניינו תוקפן
16 של ההוראות שהיו קבועות בתקנות הביטוח הלאומי (סוגי מבטחים שאינם
17 זכאים לתשלום בעד ילד ראשון), התשמ"ו - 1986, נקבע בין היתק כי
18 היועמ"ש אשר התייצב להליך והצטרף לעמדה שהשמיע המוסד הדגיש כי "
19 לאורך השנים ראתה מדינת ישראל את הקיבוצים כמגזר יחודי הזכאי ליחס שונה.
20 יחס זה מצא ביטוי, בין השאר, במתן הטבות שלא ניתנו למגזרים אחרים
21 באוכלוסיה ובקביעת הוראות חוק שונות שיוחזו לקיבוצים ולחבריהם, לרבות
22 ההוראות המעוגנות בתקנות, מושא דיון זה. התקנות אושרו על ידי ועדת הכספים
23 לאחר שנערך דיון מקיף בעניין זה. בנסיבות אלה, אין מקום ליתן לקיבוצים את
24 הסעד המבוקש על ידם. זאת ועוד. במקרה דנא קיים שיהוי אובייקטיבי הגורם
25 לנזק שהיה נמנע לו הוגשה העתירה במועד הראוי. קבלת הערעור תביא לפריצת
26 המסגרת התקציבית עליה מושתתת מערכת הביטחון הסוציאלית" כן נקבע בפסק
27 הדין כי: "כי ניהול דיונים בנושאי הביטוח הלאומי לגבי כלל הקיבוצים על ידי נציגי
28 הקיבוצים או המושבים, היה נוהג מקובל ומושרש".

29
30
31

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

13. **הערה לפני הכרעה**
- 1
2
3 נקדים ונציין כי לו היה ממשיך הנתבע לגבות דמי 05 בגין אותם עובדי חוץ
4 אשר אינם מבצעים כל עבודה בקיבוצם (כשהכוונה לקיבוצים התובעים בהם
5 הופסק מערך התורנות והגיוסים) והשאלה בה היה עלינו להכריע, במסגרת
6 פסק דין זה היתה האם רשאי המוסד לביטוח לאומי להמשיך ולגבות דמי 05
7 בגין אותם חברים, סביר להניח שהיינו מקבלים את התביעה, אלא שלא זו
8 השאלה בה נדרשנו להכריע שהרי מאז ינואר 2009 הופסקה גביית דמי 05,
9 כנגדה מלינים התובעים.
- 10
11 14. **ועתה להכרעתנו -**
- 12
13 אין חולק על כך שלו הקיבוץ לא היה משתנה וכל חבריו היו ממשיכים לעבוד
14 בו או לעבוד מחוץ לו אך במקביל היו ממשיכים לבצע עבודות כאלה או
15 אחרות, לרבות תורנויות או גיוסים, בתחום הקיבוץ, בוודאי שהיתה רלוונטיות
16 להמשך גביית דמי 05 וזאת בדיוק בהתאם לקונסטרוקציה שעמדה בבסיס
17 יצירת הנחיה 327.
- 18 אלא שנקודת המוצא, על בסיסה נולד החיוב בדמי 05, אינה קיימת עוד, ביחס
19 לקיבוצים כאלה או אחרים, ובמקרה שלפנינו - אינה קיימת ביחס לתובעים,
20 כאשר חרף טענות הנתבע, לא מצאנו שהפסקת גביית דמי 05 חייבה שינוי
21 בחוק שהרי על פי סעיף 3 לחוק הביטוח הלאומי, הקיבוץ, כאמור, הינו, לצורך
22 דיני הביטוח הלאומי מעסיקו של חבר קיבוץ המועסק במסגרת הארגונית
23 הקיבוצית, אלא שמקום שעובדי חוץ בקיבוץ כזה או אחר כבר אינם נדרשים
24 לביצוע משימות תעסוקתיות במסגרת הקיבוץ, הרי שאין מקום לקרוא את
25 סעיף 3 כאילו הוא מחייב גביית דמי ביטוח מהם.
- 26 למעשה, בדוגמאות שנתן מר ראובן ברזילאי בתצהירו, כפי שאלו הובאו בסעיף
27 9 דלעיל, ביחס לחברי קיבוץ אשר שימשו כקצינים וכמפקדים במערך הלוחם
28 בצה"ל וחברי קיבוצים אשר שימשו כעובדים מגויסים בשכר מלא במסגרת
29 התנועות הקיבוציות בתל אביב - חברים אשר באף שלב לא נדרשו לתשלום
30 דמי 05 היות ולא נדרשות לתורנויות ולגיוסים, יש כדי לחזק עמדת התובעים

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 שהרי לו החוק לא איפשר דבר שכזה , היה צורך בשינוי חקיקתי כבר לפני
- 2 שנים רבות, כדי לאפשר אי תשלום דמי 05, ביחס לחברים הנ"ל, אלא
- 3 שכאמור, לא זה המצב שכן סעיף 3 נותן הגדרה מדוייקת לחבר הקיבוץ אשר
- 4 ייחשב כ"עובד" ומלשוננו עולה כי מעמד זה אינו רלוונטי ביחס לעובדי חוץ אשר
- 5 אינם מבצעים שום עבודה במסגרת הקיבוץ עצמו.
- 6
- 7 מקובלת עלינו גם עמדת הקיבוצים באשר לכך שהנחיה 327 היא בבחינת כלי
- 8 לתרגום החוק להוויה הקיבוצית אלא שלצד זה, כאמור, קיבלנו את עמדת
- 9 הנתבע, אשר מצאה ביטוי גם במסמכים שצורפו לתעודת עובד הציבור של מר
- 10 ברזני, לפיה, הנחיה 327, היא יציר משותף של הנתבע ושל הקיבוצים אשר רצו
- 11 לוודא כי גם לעובדי החוץ, יהיה כיסוי ביטוחי, מקום בו ייפגעו במהלך
- 12 עבודות/תורנויות/גיוסים שיבצעו בקיבוץ וכי מדובר בהוראה אשר במועד בו
- 13 "נולדה" שירתה גם את אינטרסים של הקיבוצים. בנוסף והיות וגם לגישת
- 14 התובעים נוסחה המעודכן של הנחיית 327 יצא לאוויר העולם בשנת 1999, אין
- 15 מקום לקבל את הטענה המתייחסת למועד זה, כמועד אשר ביחס לחלק
- 16 מהתובעים היה מקום לבטל כבר את דמי 05.
- 17 לצד ההגיון שמצאנו בטענות התובעים ואשר מאחר ופרטנו אותן לעיל, לא
- 18 נחזור עליהן, לא השתכנענו כי התנהלות בעייתית או עיכובים מכוונים של
- 19 הנתבע הם שגרמו לשיהוי בביטול דמי 05 שכן בשים לב לטענות הנתבע, בענין
- 20 ולהשתלשלות המתוארת בתע"צ של מר ברזני ניכר כי הנתבע ערך את
- 21 בדיקותיו ובחן את טענות התובעים מהמועד בו הועלו לפניו כאשר העובדה
- 22 שהדבר ערך מספר שנים אינה, מצביעה, לטעמינו על מחדלי הנתבע, כאשר
- 23 חיזוק לקביעתנו זו, ניתן למצוא גם בדרך בה התנהל התיק שלפנינו, שהרי
- 24 הצדדים, ביקשו ארכות רבות מספור כדי לנהל מו"מ, אשר למרבה הצער, לא
- 25 הוביל להסכם וכאשר מרגע שהוסכם על המתווה בה ינוהל התיק, היו זה,
- 26 דוקא התובעים שהרבו להגיש בקשות ארכה, דבר שתרים לכך שהתיק שנפתח
- 27 בשנת 2008 לא הגיע לסיומו קודם לכן.
- 28 ראוי לציין כי אין בטענת התובעים והסכמתם כי במקביל להחזרת דמי ה - 05
- 29 שנגבו, לטענת שלא כדן, יוחזרו הגמלאות ששולמו, כדי לשכנע בצדקת טענתם
- 30 שכן לדידינו דומה הדבר למבוטח שלאחר שנים החליט שהביטוח שעשה, אינו

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

- 1 כדאי לו ומבקש לקבל חזרה את דמי הביטוח ששילם לאורך שנים גם בתמורה
- 2 לתשלום פיצוי כזה או אחר (וקטן מדמי הביטוח ששילם).
- 3 עוד ראוי לציין כי גם בעובדה שמאז הופסקה גביית דמי 05 לא אראה
- 4 קטסטרופה ביטוחית, אינה מצביעה על כך שעמדתו הבסיסית של הנתבע,
- 5 בענין זה, היתה שגויה או מופרכת מיסודה.
- 6
- 7 לאחר ששקלנו את טענותיהם, כבדות המשקל, של באי כוחם המלומדים של
- 8 הצדדים ולאחר שעיינו, היטב, בתצהירים שהוגשו, בתעודות עובד הציבור
- 9 ובכלל המסמכים שצורפו לכל אלה ובהסתמך על הפסיקה העניפה שאזכרה
- 10 על ידי הצדדים ואשר פורטה גם לעיל, סבורים אנו כי הנכון יהיה לקבוע,
- 11 בדומה למה שקבע ביה"ד הארצי בפסק דין כרמי כי, יש להתייחס לקו הגבול
- 12 כפי שהוא מצא ביטוי בהסדר שחל מינואר 2009, הסדר אשר גובש, אף הוא,
- 13 בשים לב לדיונים ולהתכתבויות שנערכו בין הצדדים.
- 14
- 15 ברור כי הצורך להתאים את המציאות המשתנה בקשר לקיבוצים להסדרים
- 16 המיוחדים מהם נהנו הקיבוצים לאורך שנים (וכפי שצוין בפס"ד כרמי: "להינות, לאורך שנים מההסדרים המיוחדים שיש בין הקיבוצים...") מחייבת
- 17 גמישות מחשבתית וטוב היה אם הדברים היו נעשים בקצב מהיר יותר, אלא
- 18 שאין בעובדה שהדבר ערך זמן רב יותר משניתן היה לקוות כדי לקבוע כי
- 19 מדובר במחדל או בכוונת מכוון של הנתבע.
- 20
- 21
- 22 לזאת יש להוסיף כי, לא השתכנענו שיש לראות את הנתבע כמי שהפלה, לרעה,
- 23 את התובעים שכן, כפי שנקבע בפס"ד קיבוץ אור הנר - "לאורך השנים ראתה
- 24 מדינת ישראל את הקיבוצים כמגזר יחודי הזכאי ליחס שונה. יחס זה מצא ביטוי,
- 25 בין השאר, במתן הטבות שלא ניתנו למגזרים אחרים באוכלוסיה ובקביעת הוראות
- 26 חוק שונות שיוחדו לקיבוצים ולחבריהם..". וכן לא ניתן להתעלם מכך שבשל
- 27 השיהוי הרב שבהגשת התביעה (כאשר לענין זה, יפים הדברים, גם אם נתייחס
- 28 למועד הוגשה העתירה, תחילה, לבית משפט העליון- 10/07, כמועד ה"אמיתי"
- 29 להגשתה), לו היינו מקבלים את התביעה, היתה נגרמת פריצה משמעותית של
- 30 המסגרת התקציבית עליה מושתתת מערכת הביטחון הסוציאלי וגם מטעם זה,

בבית-הדין האזורי לעבודה בנצרת

ב"ל 1018/08 עד ב"ל 001076

1 מקום שהעוול לו טענו התובעים, תוקן בחודש אפריל 2009 בתחולה מחודש
2 ינואר 2009, החלטנו שלא יהיה זה נכון לקבל את התביעה.

3

4

15. לסיכום

5

6 לפיכך וחרף הטעם שמצאנו בחלק ניכר מטענות התובעים (לרבות אלו
7 המתייחסות לכך שהנתבע לא הביא בחשבון שמשכורותיהם של עובדי החוץ
8 מועברות לקיבוץ ולרבות אלו המתייחסות להחלטת הנתבע להוציא את עובדי
9 החוץ מהמכנה) אך בשל הטעם שמצאנו בחלק מטענות הנתבע (למשל בעובדה
10 שהעיכוב בשינוי הוראה 327 לא נגרם בשל השתהות של הנתבע) וכן בשל
11 הפסיקה אותה איזכרנו, המסכת העובדתית המוסכמת ובשל השיהוי בהגשת
12 התביעה והנוק שצפוי היה להגרם למסגרת התקציבית עליה מושתת מערכת
13 הביטחון הסוציאלית, לו היינו מקבלים את התביעה ובהינתן כי מאז ינואר 2009
14 באה על תיקונה בעיית דמי 05, החלטנו לדחות את התביעה.

15

16. הואיל ומדובר בתביעה מתחום הביטחון הסוציאלית, אין צו להוצאות.

17

18 17. הצדדים רשאים להגיש ערעור, לבית הדין הארצי, כנגד פסק דין זה, בתוך 30
19 יום מיום קבלת פסק הדין.

20

21 ניתן היום (כ"ט תמוז תשע"ד, 27 יולי 2014) בהעדר הצדדים.

מר ישראל שולנד
נציג ציבור (מעסיקים)

יעקבס אורית,
שופטת

מר יוסי עבאדי
נציג ציבור (עובדים)